Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 40 (1638) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 4 КАСТРЫЧНІКА 1987 г. ЦАНА 12 зл.

ПРЫРОДА — НАША ГНЯЗДО

Ахова прыроды, ці, як цяпер гавораць, ахова натуральнага асяроддзя чалавека або экалогія, становіцца і ў нас у Польшчы, і ў нас на Беласточчыне праблемай № 1. (На свеце гэтая праблема ўжо даўно сталася важнай). На барацьбу за прыроду становіцца ўсё больш людзей. У Бельску мне дагэтуль былі вядомы два актыўныя барацьбіты за захаванне прыроды, афіцыйная назва якіх „стражнікі прыроды". Гэта: Барыслаў Рудкоўскі і Андрэй Гаўрылюк. Нямала матэрыялаў пра ахову прыроды яны апублікавалі і ў „Ніве".

І вось мгр. інж. Барыслаў Рудкоўскі, які з'яўляецца кіраўніком раённай групы стражы аховы прыроды ПТТК у Бельску, наведаў рэдакцыю і прынёс адну новую прыемную вестку. Эля Бэзюк з Бельска, вучаніца Бельскага ліцэя, лаўрэат першай узнагароды ў чытальніцкім конкурсе беларускай літаратуры, актыўны член бельскага тэатра „Парнас", захацела стаць стражнікам прыроды і атрымала такі білет. Гэта радасна, што беларуская моладзь пачынае ўключацца ў агульнасусветны магутны рух барацьбітоў за ахову прыроды, экалагістаў.

(Працяг на стар. 5)

Фота Я. Целушэцкага

ЗАБЫТЫ ГЕРОЙ

Аб мінулым Яўген Несцяровіч расказвае неахвотна. Нават дзецям сваім не расказаў усяго дакладна, бо і не мог расказаць, колькі давялося яму перанесці паніжэння, здзекаў, праследавання. Яго перажыванняў хапіла б прынамсі на дзесяць чалавек.

Найбольш урэзаліся яму ў памяць дзіцячыя гады. У 1920 годзе Яўгену было шэсць год. Іх сям'я вярталася тады з бежанства: надта ж цягнула ў родны кут, у цесныя сцены пакінутай хаты ў Гаркавічах, што на Сакольшчыне. Вяртанне было вельмі цяжкае, моцна хворы бацька цяжка дыхаў, мучыўся. Яго ныя і грудзі былі апухшыя. У Мінску санітары забралі з цягніка ледзь жывога бацьку і павезлі ў бальніцу. Маці, пакінуўшы дзетак на вакзале, на другі дзень пайшла шукаць бацьку, усюды дапытвалася, але знайсці яго так і не змагла. А здавалася, што было б ёй лягчэй, калі б была пры яго смерці, прынамсі падаў бы хто ў перадсмяротную хвіліну шклянку вады або перавярнуў бы на другі бок...

Але час быў тады неспакойны. Шмат людзей паміралі і медслужба ўсё рабіла, каб не выбухла нейкая эпідэмія. Далей Несцяровічы вымушаны былі ехаць без бацькі. Хата ў Гаркавічах стаяла халодная і знішчаная. Трэба было брацца за гаспадарку без гаспадара, без каня, ды нават і хлеба ўдосталь не было. Яўген і Аляксандр сталі пастухамі. і ў 1925 годзе ўдалося ім купіць каня. А ў 1930 годзе нахлынула новае гора. пасіроты Несцяровічы сталі поўнымі сіратамі, бо памерла іх маці.

У Гаркавічах бурліла беларуская рэвалюцыйная атмасфера, якая запаланіла моладзь. Іх аднавясковец Павел Валошын, адзін з галоўных кіраўнікоў рабоча-сялянскай Грамады меў вялікі палітычны ўплыў на гаркавічан. І нягледзячы на тое, што Грамаду задушыла панская Польшча, а яе кіраўнікоў пасадзіла ў турмы, ідэі змагання за лепшы лад і жыццё ўмацоўвалі другі жыхар Гаркавіч — Сяргей Прытыцкі, які стаў беларускім нацыянальным героем, арганізатарам Камсамола Заходняй Беларусі і Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі. Ідэі КПЗБ заразілі многіх жыхароў Гаркавіч, сярод якіх быў і Яўген Несцяровіч.

У 1932 годзе ён быў прыняты ў Камсамол, а ў 1934 годзе — у рады КПЗБ. Тады іх абавязвала строгая канспірацыя. Існавалі партыйныя пяцісабовыя ячэйкі, і члены адной ячэйкі не ведалі аб членах другой. У Гаркавічах былі тры такія ячэйкі. У склад Яўгенавай, апрача яго, уваходзілі: Лёнік Прытыцкі, Іван Яцэвіч, Мікалай Савіцкі і Сяргей Матусевіч.

І Камсамол і КПЗБ пашыралі рэвалюцыйныя, камуністычныя ідэі: наладжвалі патаемныя сходы, распаўсюджвалі марксісцкую літаратуру, лістоўкі, рэвалюцыйныя песні, падтрымлівалі бастуючых і г.д. Перад 1 Маем

(Працяг на стар. 7)

ЦІ ЗМОЖАМ?

З газет і паведамленняў у гуртках і аддзелах БГКТ ужо нямала ведаем пра пабудову Беларускага музея ў Гайнаўцы. Даволі вычарпальна пісаў пра гэтую справу і Уладзімір Юзвюк у „Беларускім календары на 1987 год". Усе гэтыя звесткі выклікалі ў мяне цікавасць. І я наведаў будову музея, а таксама гайнаўскі клуб БГКТ, у якім мае сваю сядзібу Грамадскі камітэт пабудовы музея. Пагаварыў я з актывістамі. Унатхаў і М. Панфілюка з Нараўкі, гэтак жа зацікаўленага музеем нашым. Ён вельмі перажывае гэтую справу, яго ўдзел у пабудове зазначаны сумай чатырнаццаці тысяч злотых. У кніжцы будаўнікоў музея запісаны прозвішчы і іншых выдатных ахвярадаўцаў — Ю. Зюзі, А. Баршчэўскага, В. Назарука, А. Юзафовіча, М. Касабука, Я. Жамойціна, І. Вараўкі, Ю. Раманчука, Я. Тапалянскага, А. Іванюка, Ф. Галёнкі, праф. Е. Тамашэўскага і інш. Пры мне зайшоў у гэты клуб адзін былы член слаўнай Грамады, Пятро Пракапюк з Трасцянкі. Ён прыйшоў палюбавацца будовай і прынёс свае грошы на яе. Добра было б, калі б такіх, як Пракапюк, аказалася болей. Дарэчы будзе адзначыць, што кожны член Беларускага таварыства павінен адчуваць абавязак дапамагчы грашыма ў збудаванні Беларускага музея ў Гайнаўцы. А нават і школы, вучні.

Я даведаўся, што будовай нашага музея цікавяцца дзяржаўныя дзеячы і польскія творцы культуры. Цікавяцца і людзі з замежжа, з Аўстраліі, Канады, Бельгіі, Злучаных Штатаў Амерыкі, Беларускай ССР. Быў нават мастак Пятро Паўлючук з Аргенціны, які родам з падбельскіх Галадоў. Усе гэтыя госці цікавіліся не толькі самім музеем, але і беларускай культурай наогул.

Вельмі рады я, што будова сяк-так ідзе наперад. Майстры ўжо маглі б закончыць будынак „А" — першы з комплекса музея, памерамі 60 м на 15 м. Аднак малавата грошай для гэтага. Трэба грамадскімі грашыма даць да трыццаці працэнтаў вартасці інвестыцыі. І тут паўстае пытанне: ці зможам? І чаму мы маем не даць рады? На маю думку, адказ на гэтыя пытанні трэба шукаць усім нам — на сходах Беларускага таварыства, ва ўсім беларускім асяроддзі, у народзе нашым. Справа вялікая, але і грошы, патрэбныя для гэтай справы, таксама вялікія мусяць быць. Музей павінен зрабіцца нашай нацыянальнай амбіцыяй! Нас, беларусаў у Бела-

(Працяг на стар. 6)

 © PDF: Kamunikat.org 2023

АБ МОГІЛЬНІКАХ

Вядома, што ў міжваенны перыяд такія мястэчкі, як Міхалова, Нараўка, Кляшчэлі, былі ў вялікай ступені населены яўрэямі. Зразумела, што ў такіх гарадках не жыла яўрэйская арыстакратыя. Наадварот, была гэта яўрэйская бедната: дробныя гандляры, арандатары, рамеснікі. Я не раз ездзіў з бацькам на рынак у Міхалова, Нараўку і Ялоўку і памятаю барадатых яўрэяў, якія мацалі на возе мяшкі, прыцэньваліся, таргаваліся, куплялі. Памятаю, як у аднаго рамесніка ў Ялоўцы бацька купіў мне скураныя лапці. Былі гэта адзіныя лапці ў маім жыцці. Стаптаўшы іх, я ўжо болей у лапцях не хадзіў. Неяк там выкручваўся. Зразумела, што ад ранняй вясны да позняй восені хадзіў я босы. Зімой у нейкіх там ботах, амаль заўсёды цесных. А купленыя ў ялоўскага яўрэя лапці я запамятаў вельмі добра таму, што адзін з іх меў разрэзаную падэшву, да якой я безупынна прышываў латку, а яна вельмі хутка адрывалася. Зрэшты, нават тады, калі яна трымалася, вельмі лёгка трапляла ў лапаць дажджавая вада і нават гразь. Аднак гэта толькі дэталі...

Так ці інакш, яўрэі сталіся вельмі арыгінальным і трывалым элементам тагачаснага этнічнага пайзажу. Здзіўляла мяне заўсёды тое, што кожны з іх ведаў бацьку і, падыходзячы да воза, заўсёды адзываўся: „Ну, Андрэй, як там пажываеш?“

Запамяталася мне бадай што найбяднейшая катэгорыя даваеннага яўрэйства. Былі гэта так званыя анучнікі. Ездзілі яны па вёсках і куплялі розныя лахманы і рыззё. Падзертая вопратка, вопратка па памёршых, рознага тыпу хлам знікаў у яўрэйскім возе. За гэтыя „скарбы“ атрымлівалі жанчыны нейкія там грашакі або прадметы тыпу кружак, лыжак, іголак ці фарбы. Ездзіў і яшчэ адзін яўрэй, які купляў выключна шкляны посуд. З бутэлькамі да яго беглі перш за ўсё дзеці. Запамяталася мне, што гэтыя бутэлькі гандляр не складаў на возе, а разбіваў на дробныя асколкі. Чаму? Мабыць, шкло ў такім стане прымала ад яго гута.

Памятаю пачатак яўрэйскай драмы ў часе акупацыі. Праўда, не бачыў я высялення яўрэяў, а тым болей іх расстрэлаў. Аднак запамяталіся мне аўрэі, якія карысталіся яшчэ абмежаванай свабодай і маглі хадзіць па вёсках, але ўжо насілі на вопратцы жоўтыя шасцікутныя зоркі. Зоркі гэтыя звеставалі набліжэнне драмы. Захаваўся ў маёй памяці такі эпізод: яўрэй з Ялоўкі прыйшоў да нас на панадворак і пачаў з бацькам гаворку наконт куплі пуда мукі. У пэўным моманце бацька сказаў яму, што яўрэі павінны ўцякаць у лясы, „бо немцы вас выкідлышат“. На жаль, дакладна не памятаю адказу яўрэя. Кал праз многа гадоў я пытаў бацьку пра гэту размову, дык ён гаварыў, што яўрэй тлумачыў тады, што нельга ўцячы ад лёсу і што „згінота жыдоў запісана ў талмудзе“.

Найважнейшае, аб чым я хачу сёння сказаць, адносіцца да паводзін нашага насельніцтва ў часе ліквідацыі яўрэяў. Прагну падкрэсліць, што я не сустрэўся з фактам адабрэння ці падтрымкі гітлераўскіх практык. Наадварот, многія жыхары з маёй вёскі гаварылі аб гэтым з глыбокім абурэннем і шчыра

(Працяг на стар. 4)

КНІЖКА, ЯКУЮ ВАРТА ВЕДАЦЬ

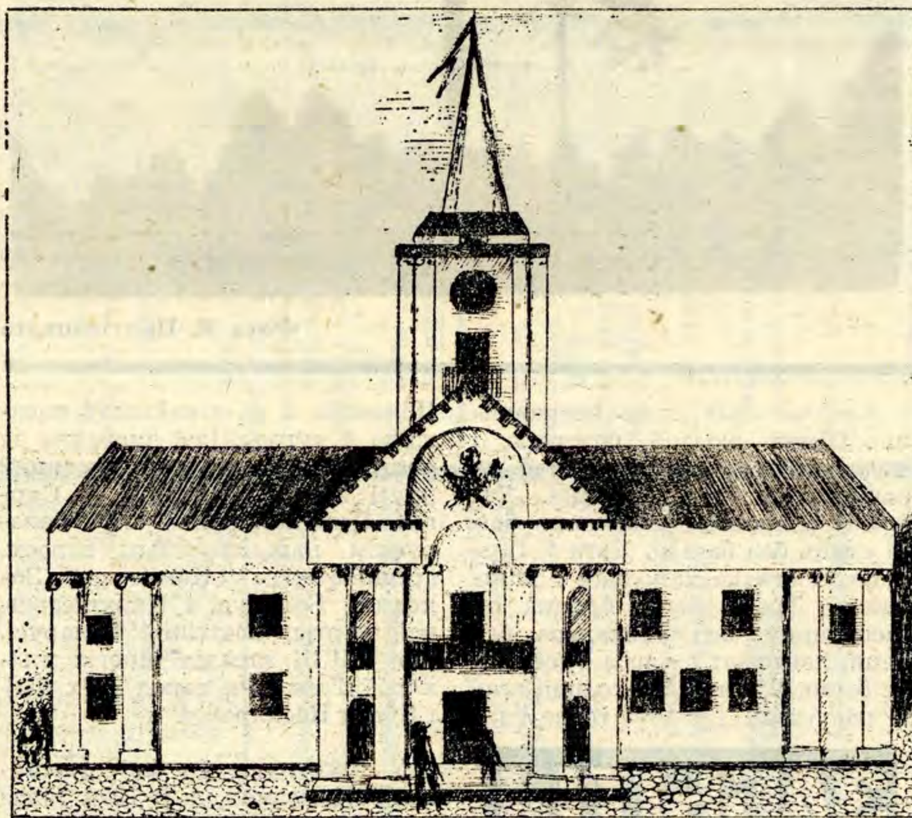
Беларускія кнігі з БССР атрымоўваем мы са спазненнем, а часта не ведаем нават доўгі час пра тое ці іншае цікавае выданне. Рэзка адчуваецца адсутнасць добрага і даступнага каталога, а што за тым ідзе — магчымасці пакупкі. Гэтым толькі можа апраўдаць спазненне нашай рэцэнзіі на кніжку Зянона Позняка „Рэха даўняга часу“, вышаўшай у мінскім выдавецтве „Народная асвета“ ў 1985 годзе. Бо сама кніжка надта ж цікавая.

Мінск, сталіцу Беларусі, ведаем перш за ўсё як вялікі горад, у якім жыве больш за паўтара мільёна насельніцтва, які быў разбураны ў час апошняй вайны і буйны росквіт якога выпадае якраз на пасляваенны перыяд. Усё гэта праўда. Сапраўды, у Мінску ў пачатку нашага стагоддзя жыло недзе каля 60 тыс. насельніцтва і быў ён шмат меншы абшарам. Але, з другога боку, нельга забываць пра тое, што яму, Менску (бо такая яго гістарычная назва), больш чым 900 гадоў і што існуюць усё яшчэ помнікі архітэктуры, якія сведчаць пра даўнія яго традыцыі.

„Гісторыя — гэта аб'ектыўны вопыт і калектыўная памяць нацыі. Як асобны чалавек без памяці аб сваім пражытым жыцці, аб сваім учарашнім дні, не можа паўнацэнна існаваць сацыяльна і культурна ў грамадстве, не можа назапашваць вопыт духоўнага развіцця, так і народ без гісторыі губляе сваю культурную, а ўрэшце і сацыяльную перспектыву“, — піша аўтар ва ўступе да кніжкі і заraз жа запрашае нас на шпацыр па старых вуліцах Мінска, дзе ўласнымі вачыма зможам убачыць след думкі і працы нашых продкаў. Аказваецца, што знайсці яго не так і лёгка. Цяжкасці гэтыя можна тлумачыць ваеннымі знішчэннямі, але таксама і „... занядбаннем, у якім знаходзіцца гістарычная забудова, уцалелая пасля вайны ды (...) не зусім уважлівымі адносінамі да горадабудаўнічай спадчыны, што прывяло да страты значнай часткі гістарычнай забудовы і некаторых помнікаў гісторыі і культуры“.

У вывучэнні мінулага вялікую ролю адыгрываюць археалагічныя раскопкі і то не толькі тыя, якія датычаць самай старажытнай гісторыі, але і адносна навейшых часоў. Таму кніжка і пачынаецца раздзелам пра мінскія лёхі ды вынікі даследаванняў беларускіх археолагаў, праведзеныя ў сямідзесятых гадах.

Далей аўтар расказвае пра урбаністычнае развіццё горада, пачынаючы з узнікнення менскага замка яшчэ ў XII ст. аж

Мінская ратуша на плошчы Высокага рынку (з малюнка канца XVIII — пачатку XIX ст.).

да бурлівага будаўнічага ўздыму ў перыяд ранняга капіталізму. Аказваецца, што сетка вуліц і плошчаў на абшары гістарычнага Мінска захавала ў агульным сваю першапачатковую структуру, а некаторыя вуліцы, хаця пад змененай назвай, існуюць амаль ад самага ўзнікнення горада. У далейшым кніжка падзелена на тры раздзелы, у якіх аўтар апісвае архітэктуру чарговых гістарычных эпох: рэнесансу і барока, класіцызму і гістарызму. Кожны раздзел пачынаецца кароткай характарыстыкай стылю на фоне гісторыі еўрапейскага мастацтва ды змястоўным аналізам працэсаў, якія праходзілі на тэрыторыі Беларусі, і іх суадносінамі з традыцыямі Захаду.

Аўтар вельмі трапна падкрэслівае своеасаблівыя прыкметы рэнесансу ў Вялікім княстве Літоўскім, ягоную цесную сувязь з культурай Нідэрландаў і паўночнай Нямеччыны. Разглядае традыцыю барока ў перспектыве Рэчыпаспалітай. Можна крыху не згаджацца з яго інтэрпрэтацыяй класіцызму, які разумее ён як супрацьстаўленне папярэдняй эпохі, але заўвагі наконт уплыву гэтай эстэтычнай канцэпцыі на напрамак развіцця горадабудаўніцтва ў Расійскай імперыі шмат што высвятляюць. Вельмі цікавым здаецца раскрыццё гістарызму XIX стагоддзя, у якім аўтар адрознівае некалькі плыняў, у тым ліку і „дзяржаўны стыль“, які меў паказваць... пераемнасць рускага дойлідства ад Візантыі, сцвердзіць яго гістарычную адметнасць, што павінна было з'явіцца довадам маналітнага праваслаўнага адзінства пад скіпетрам расійскага манарха“.

Зразумела, аднак, што галоўная вартасць кнігі ў апісанні архітэктурных помнікаў. З. Позняк характарызуе іх мастацкія каштоўнасці, а таксама знаёміць нас з іх гісторыяй, што ў выпадку архітэктуры не менш важнае.

Асобная вартасць кніжкі — гэта вельмі багаты ілюстрацыйны матэрыял. Апрача ўласных, сучасных здымкаў аўтар выкарыстоўвае таксама і даваенныя, а таксама старыя карціны і гравюры з відамі горада. Вельмі цікавыя рэканструкцыйныя малюнкі В. Сташчанюка. Гледзячы на іх, можам уявіць першапачатковы выгляд будынкаў і адчуць атмасферу старога горада.

Вельмі прыгожая мова кнігі ды стыль апісання, у якім выяўляецца сапраўдны эмацыянальны падыход аўтара да справы. У загалоўку кніжкі адзначана, быццам бы яна адрасуецца вучням, але па сутнасці яна для ўсіх, хто хаця б крыху цікавіцца даўнінай. Думаю, што з праўдзівай прыемнасцю чытаюць яе і вучоныя і дылетанты. Для гэтых астатніх вялікай дапамогай у разуменні будзе кароткі слоўнік тэрмінаў, змешчаны ў канцы кнігі. Ну, а вучні, зразумела, таксама павінны яе прачытаць.

Закрыўшы кнігу Позняка, мы адчуваем, што нашае ўяўленне пра Мінск змянілася. Ён не выдаецца ўжо нам такім ананімным і чужым (што характэрна, на жаль, для большасці сучасных гарадоў), але адчуем у ім ўсюды рэха даўняга часу. Тут „... гучаць галасы продкаў, гамоняць муры і зямля, у якой — усё пакаленні жыццяў (...). Чулі пошчак? Гэта конь Мянеска прылятае сюды раз у год на Купалле шукаць падкову. Б'е капытамі там па замкавых каменнях, і сыплюцца іскры... Збірай іх!“ — звяртаецца аўтар да чытача ў апошнім слове.

„Рэха даўняга часу“ — гэта кніжка, якую варта ведаць. Як дапаўненне да яе раю перагледзець адзіны ў сваім родзе невялікі альбомік „Мінск на старых паштоўках“ у апрацоўцы В. Цележа (Мінск, 1984). Абедзве кніжачкі даюць нам добрае ўяўленне пра стары Мінск. Адкрываць даўнія старонкі яго — гэта абавязак, а таксама прыемнасць, якую варта пакаштаваць.

Валянцін Сельвесюк
Мал. У. Петрука

 © PDF: Kamunikat.org 2023

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 340

— ✲ —

Словы
земля неба
чалавек звер
мір вайна
сябар вораг
усё — адноснае
часта абарочваецца сябар у ворага
мір у вайну
чалавек у звера
а тады неба абваліцца на зямлю
ды паўстане вечная цемната
і ў вачах
і ў душах

— ✲ —

паслухайце свае нявыказаныя думкі
прачытайце свае ненапісаныя словы
выказвайце свае мыслі пускаючыя парасткі
смела
без пачуцця сораму
многа ж
думае так
ды хоча
гаварыць
чытаць
слухаць

Іштван Дабі

АСТРЫ

Белыя, ружовыя, ліловыя,
глядзелі сумна жоўтым вокам,
Стаялі па калені ў вадзе,
затопленыя у пластмасавым
вядры глыбокім.
Відаць, што сёння ноччу толькі расцвілі
і марылі аб сонцы і пагодзе.
На досвітку сарваў іх хтось —
вось так сабе, збіраючы плады
ў гародзе:
„Паміж галоў капусты і гуркоў
— цана на іх цяпер высока —
пойдуць і астры — грош ізноў,
Прывабяць мо чыесьці вока...“
А мне іх жаль і ў грудзях боль.
Чаму жылі яны так мала?
Яны ж тут — не каб цешыць чыйсьці зрок,
яны ў вядры — бо ўсё таварам
сёння стала...

А. Аніпэўская

— ✲ —

маті кольшэ ціэлэ жыце
еі груді — молочна дорога
еі діэті всэ діэтніма
і любоў бэз капрыз
на такуой эпоці — всё

Хрыстос быў хорошы — кажэ —
такі на нэрукотворнум образові
і плачэ як в крэсную піэсні
зноў вбівают гоздзі

в открытых двэрох:
шляп шляп будто зэлёна жаба
з імглы сходув
шыкуе
сорочку на смэрть
шыкуе так як трэба доіті корову
даті есті свінём

— ✲ —

што ж маю
на всё родом з попэлу і сажы
шчыпту солі й дэркач
розміготаны сонцём сніэг
мэнэ маленькеі...
а в днёві
бы муха з блiскучымі
крыламі

кружусь — кручусь
там дітя ростэ
там сьвято находіт
на кажду пору
новым лахом трэсу...
што ж маю
на всё

З. Сачко

ДРАМА Ў КАНЦЫ АКТА

Тут усё ўжо было сказана,
Усё ўжо было выслухана,
Усё прадумана,
Запісана на белай,
Як снег, паперы
У тоўстых кнігах,
Энцыклапедыях — мэблі.

Дык вось —
упала заслона...

Што асталося? —
Надзея голая
Тых, якія ў радку апошнім
Сядзелі... Ці думалі? —
Слухалі, маўклівыя, слухалі,
І верылі, глыбока верылі,
У магутнасць верылі
Маці святой — паперы.

ПРОСЬБА

Муза, прашу цябе, дазволь
Сёння пакінуць мне ізноў
Помнік лірычны —
След бліскавіцы.

Ю. Баена

* * *

маўчанне
душы размова ціхая
праз сцену цела
прымірыцельны тон сэрц
у слязе вады крынічнай
мары
— кветкай яго
пладом —
жывая думка
свежасць дня
інтымнасць ночы
... памаўчым

Яніна Шостак

ПЕРШАЯ КНІЖКА

Калі я пасвіў ля чыгункі
З аднавяскоўцамі скацну,
Нейкі панок мне ў падарунку
З акна вагона кніжку кінуў.

Малюнкаў мноства каляровых
У кніжцы гэтай я прыкмеціў.
Плакаць ад радасці гатовы,
Найшчаслівейшы быў на свеце.

Маю цудоўнейшую кніжку
Насілу хлопцы адабралі.
Нат не дазволілі хоць крышку
Нацешыцца... Я плакаў з жалю.

Вам мушу, дзетанькі, прызнацца:
Хоць след астыў гадоў дзіцячых,
Чароўныя малюнкі сняцца,
Праз сон па першай кніжцы плачу.

Віктар Швед

ЭПІЗОДЫ ФРОНТУ

Бацька клыпаў ад гумна, нёс акалоты на подсціл у хляве, калі з Кабыліх гораў пачала біць артылерыя. Снарады свісталі над галавою, адзін то мала шапку не сарваў яму, чапіўшы казырок... Упаў і разарваўся, але бацька пляснуўся першы (асколкі заселі ў саломе, працяўшы пярэвясла).

Бачыў гэта сябар, як на тое разглядаючыся з разоры ў сваёй бульбе. Яму тады нешта жыхнула перад вачыма так, што потым і сам ён не памятаў, як зашыўся ў склеп, за кадушку з капустаю. А яго жонка, якая мацней вайны баялася быць пахаванай жывою, выперлася на самюткую вуліцу, дзе і закелзалі яе маладыя ўласаўцы. Яны завялі гэтую маладзіцу ў равы, што за Дзевічым лугам, скубсці ім там і пячы настраляных курэй (ёй не было блага з імі праз усю ноч, і цішэй).

Назаўтра ўжо добра займалася на дзень, як засакатаў кулямёт, відаць, у крушнях каля Кашэчай горкі. Ён гэтак жа і перастаў. Ды ўзяў закукурэкаў наш ашалелы певень (калі хадзілі па падворышчы тыя ўкраінцы, то я бачыў яго стоеным у крапіве за калодкамі). Зараз бацька вылез да студні па ваду жывіне і папаўся немцу, у якога, каб адчапіцца ад яго, мусіў купіць ён сапёрскую сякерку, даючы за яе бохан хлеба, кавалец сала, бутэльку першаку. — — Уласаў прадаў цэлую Расею, а я хоць тапор! — казаў паруску бацьку.

Саветы наступалі на Галякову даліну. Немцы ж акапаліся ў Барсуковым хвайнячку, і тамака была ім недастойка. Пад абед чорт прыгнаў адтуль трох іх на матацыкле, падпальваць хаты і будынкі, бо адступаць будуць. Сябар — на ўсё маючы спосаб — вышныпарыў у казённай мураванцы партрэт Гітлера, якім засланяў, бы іконаю, усенька, да чаго былі падыходзілі гэтыя гергачы. Яны, рагочучы і з аўтаматамі на жыватах, паласнулі запальнымі кулямі па страсе, спачатку хлеўчыка, у якім загудзеў кормнік. Гэта і выратавала ўсіх нас тут ад бяды, затое сябар бацькі набраўся яс, бы вужоў на балоце! Немчуті ўпадабалі свінню, а ён, дурыла, не даваў ім яе, трухаючы з тым партрэцікам за ёю, пакрыкваючы „хай Гітлер!“ Як піць даць укладавілі б яны яго, калі б не наляцеў „істрабіцель“, які, закруціўшыся над Дзевічым лугам, зноў павярнуў на пажарык.

Маці мая загаддзёў уцякла да свайго брата ў засценку, і таму бацька не надта хаваўся. Засадзіўшы мяне ў яму, у якую ссыпалі мы буракі карове на зіму, сам ён падаўся кудысьці. З'явіўся задыханы. Шлыгнуў да мяне, мармычучы: ціха, ціха“. Паблізу загупалі і неяк іржалі, бышцам жарабцы на Доўгім выгане ў імглу, гарластыя немцы: яны былі залеглі адстрэльвацца ў вішняку з вуллямі, іх пеканулі пчолы, што якраз раіліся (з савецкага мінамёта таксама агрэлі, ажно мёдам апырскала на неадчэпны бзык). Іхны обэр, — смяяліся пасля людзі, як прыйшлі салдаты, — да таго ж апух і лоб яму разнесла, што каскі здзерці не мог, пакуль сама не трэснула на ім... Напакідалі патронаў, паўпудовымі ўсё скрыначкамі, як на бязмене паказвала, а сябру пашанцавала калода картаў з голымі нямкінямі на адваротках, але нікому не прызнаўся, аж жонка намацала іх у кажусе, шукаючы чагосьці.

Хліснуў пярэпалаху і я. Фронт стаяў і стаяў, бахаючы ў агародах і ў полі, а мне горш і горш цiснуў той мус у прыбіральню (даволі далёкую, каб яна згарэла, у купе чорнага бэзу, што пад маліннікам). Бацька, паваяваўшы ў свае гады, набыў і ў гэтым практыкі; усё-такі схоў наш не быў акопам пад адкрытым небам і я, як-ні-як, пасароме́ўся... Выбухі, раз-пораз, аціхлі і бацька нараіў: цяпер, во, паўзі туды. Паспеў я гэта толькі высалапіцца з ямы — як грымнула блізкім перуном у тое месца, куды мне трэба было. І быў гэта апошні снарад; немцы змыліся.

Сакрат Яновіч

БАЛАМУЦТВЫ КІРЫЗЮКА

У трыццаць пятай „Ніве“ Уладзімір Сідарук вельмі цікава напісаў артыкул „Не развальвай таго, чаго не збудаваў“, у якім трапна паказвае Івана Кірызюка. Гэты Кірызюк робіць гурткі Украінскага таварыства на Падляшшы, на якім не жывуць украінцы. Калісьці настаўнік-украінец жыў у Бельску і навучаў — добра навучаў! — беларускай мове ў тутэйшым Беларускім ліцэі. Называўся ён Ілья Бернат, пакінуў па сабе сардэчную памяць. Ён ніколі не перарабляў нашых беларусаў на ўкраінцаў, а наадварот, заўжды гаварыў, што тут жыве беларускі люд. Столькі ўжо часу прамінула ад яго смерці, а ўсё яшчэ ўспамінаем Ілью Берната, ніхто благога слова пра яго не скажа.

Аж нядаўна пачаў прыязджаць з Любліна ў Бельск нейкі Іван Ігнацюк, які, відаць, і пачаў ад таго, што вядомага тут дзеяча БГКТ Івана Кірызюка перарабіў ва ўкраінца. І далей ужо ўсё пакацілася, як калода з горкі! Пытаю я: навошта ўчыняць такую трывогу ў нашай ваколіцы, нашто арганізоўваць украінскія гурткі на месца беларускіх? Наладзілі ўкраінскі агляд у чаромхаўскім клубе, на якім выступілі беларускія хоры, бо такая праўда. Тое, што беларускія хоры і калектывы спяваюць таксама і ўкраінскія песні, то гэта зусім не значыць, што яны ўжо ўкраінскія! Хор з Дашоў прыгожа спявае, ажно сэрца млее, слухаючы іх. І іншыя хоры гэтак жа добрыя. А чаму яны паехалі на ўкраінскі фестываль у Сопаце, то і зразумець цяжка! Яны ніколі не гаварылі, што лічаць сябе ўкраінскімі, як хацеў бы Кірызюк. Ён, нябось, не арганізаваў украінскага гуртка ў сваім родным сяле Крывяцічы, бо ведае, што яго там абсмяялі б за гэта.

Перастань баламуціць, Іване Кірызюк. Не называй белае чорным, кінь чаўпсці замяшанне. Што табе ў галаву ўбілася?

Андрэй Гаўрылюк

КІМ ЗРОБІЦЦА ЗАЎТРА ЁН?

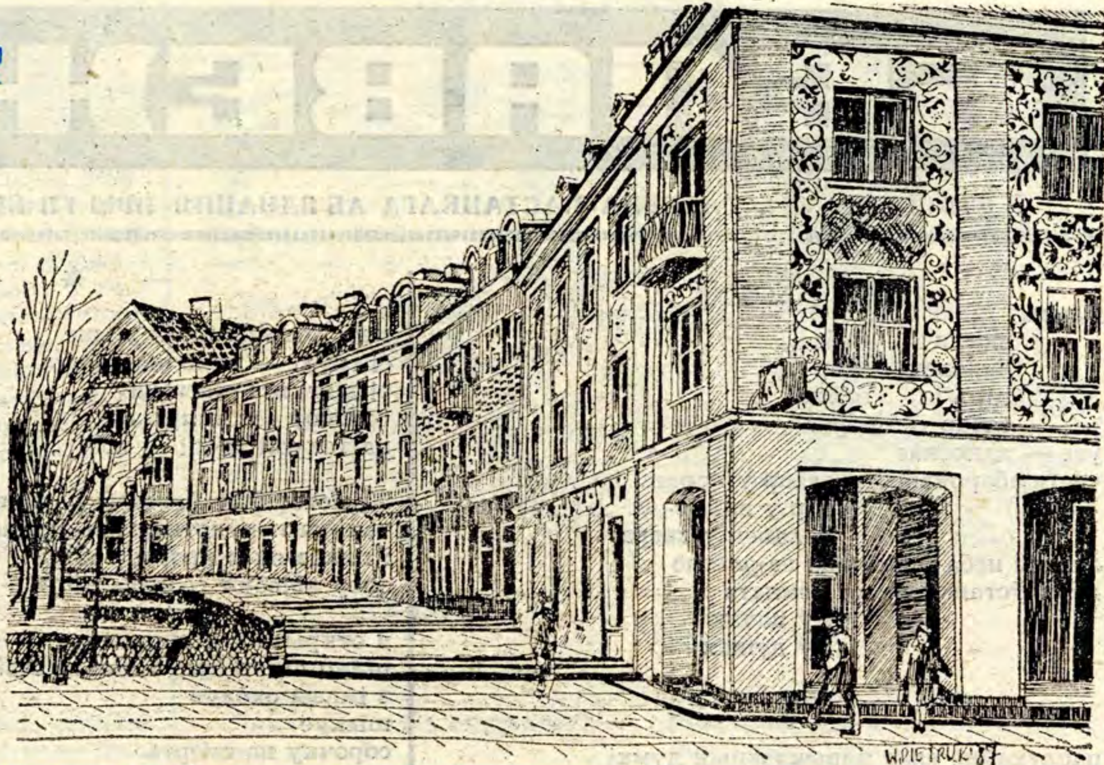
Вельмі добры артыкул Уладзіміра Сідарука, змешчаны ў трыццаць пятым нумары „Нівы“! Адначасна гэта сумнае сведчанне пра наша рэнегацтва, пра слабасць нашага духа.

Але дзіўна, як гэта дзеячы Украінскага таварыства не чырванеюць ад сораму за ўсё гэта? Яны ж, бы тая амяла, насаджваюць свае гурткі на беларускім дрэва. Гэта ж — выбачайце — падобнае на пакражу!

Яшчэ больш здзіўлены я асобаю Івана Кірызюка! Так сказаць, учора быў з яго заядлы беларус, а сёння ён ужо... адданы ўкраінец? А кім жа ён зробіцца заўтра? — страх і падумаць. Калі так далей з ім будзе, то да сваёй старасці наш Іван, відаць, адкрые ў сабе яшчэ і рускага, і літоўца, і можа быць славака або чэха... Словам, пяройдзе праз усю Еўропу нацыяў

(Працяг на стар. 6)

Свойскія малюнкі

Беласток. Рынак Касцюшкі. Мал. Уладзіслава Петрука.

(Працяг са стар. 2)

НА мяжы

спачувалі яўрэям. Аднак, на жаль, выступілі і вельмі адмоўныя з’явы. Маю тут на думцы тое, што некаторыя сяляне пачалі прывозіць гадзіннікі, мэблю або пуховыя коўдры (пярыны), якія асталіся пасля ліквідацыі аўрэяў. Аднак найбольшыя прэтэнзіі да сваіх землякоў маю за зусім іншае. Справа ў тым, што ў многіх мястэчках былі аўрэйскія могілкі. Вельмі спецыфічныя. Без крыжоў, але з нагробнікамі, плітамі, якія надаваліся... на тачыла. Гэтыя пліты былі зверху паўкруглыя. Хапіла толькі закругліць ніз і атрымлівалася тачыла. І вось такія прылады пачалі паяўляцца ў навакольных вёсках. Пасля пэўнага часу аказалася, што яўрэйскія могільнікі перасталі існаваць. Зразумела, што немцы, якія пастанавілі ліквідаваць яўрэяў як нацыю, не маглі не цешыцца з такіх дзеянняў мясцовых сялян.

Вельмі шкадую, што дзякуючы такім бяздушным практыкам прапалі назаўсёды з нашага пейзажу аб’екты, якія сведчылі аб тым, што яўрэі ўраслі ў нашу зямлю, сталіся арганічным яе элементам. А можа, дарагія чытачы, недзе засталіся сляды яўрэйскіх могільнікаў? Калі б было так, дык абавязкова трэба імі заапекавацца.

Алесь Барскі

СЯБРЫНА

ПАНЕНКА

Размова з Ёляй Пятэльскай

Міра: Дзе цябе, Ёля, можна сустрэць найчасцей?

Ёля: Пачынаю працу „паненкі з акенка“ на пошце на вуліцы Каперніка ў Беластоку, за 12 тысяч, на добры пачатак.

М.: І выжывеш ты за гэта, у такі цяжкі час?

Ё.: Мама заўсёды дапаможа.

М.: Ніна Пятэльская з Меляшкоў добрая жанчына.

Ё.: Яна заўсёды добрая. Яна ўсё разумее, за ўсё бярэцца, калі бачыць, што штосьці не так. Мая мама любіць дапамагаць, нават калі яе не просяць.

М.: Нінку ведаюць нават у ваяводстве за яе актыўнасць на грамадскай ніве.

Ё.: Яе актыўнасць стала намнога меншай, чым раней, а гэта праз выпадак — упала з воза сена і вельмі моцна паламалася ды пабілася. Добра, што вяртаецца ўжо да здароўя...

М.: Дзякуючы дочкам, якія цэлае лета шчыра працавалі. А табе не хочацца застацца ў вёсцы?

Ё.: Я хацела б застацца ў вёсцы замужам, але яшчэ не спяшаюся. Добра жыць у вёсцы, з добрым, працавітым мужам, якога вельмі кахаеш.

М.: Працуючы на пошце ў Беластоку, думаеш пазнаёміцца з нейкім добрым хлапцом?

Ё.: Я на пошце працую, каб не нудзіцца зімой. У наступным годзе буду здаваць экзамены ў вышэйшую школу, пункты за працу прыдадуцца. У Лодзінскую палітэхніку я спрабавала, але мне не пашанцавала, на агульную хімію — ад другога курса там спецыялізацыя, тэхналогія палімераў. Я скончыла тэхнікум апрацоўкі пластмасы ў Беластоку, у Беластоку буду старацца паступіць у наступным годзе на хімію, а потым, можа, буду прадаўжаць свае зацікаўленні ў Лодзі; таму што толькі там ёсць адпаведны факультэт. Але, ведаеш, я ў сабе адчуваю неадкрытыя крыніцы, пакуль што шукаю. Дзесьці ёсць маё месца, але я не магу на яго трапіць. Некаторыя гавораць, што ўжо ў пачатковай школе выбіраюць сабе мэту ў жыцці, а вось я яшчэ яе не знайшла. А ўвогуле, я ўсё такая нерашучая. Я — наймалодшая ў сям’і, і ўсе заўсёды ўсё рашалі за мяне...

М.: Тут штосьці збіраецца на споведзь!

Ё.: Хэ-хэ-хэ-хэ!

М.: Хэ-хэ-хэ-хэ-хэ? Гэта мела быць смешнае?

Ё.: Смех — гэта здароўе. Усмешка многа значыць у жыцці.

М.: ... асабліва на губах прыгожай дзяўчыны...

Ё.: ... без страт у зубах.

М.: Добрыя зубы разгрызуць кожны цвёрды арэх, кожную праблему.

Ё.: Трэба мець моцныя зубы.

М.: Трэба было табе ісці на стаматалогію.

Ё.: Не хацелі мяне прыняць пасля тэхнікума на аддзяленне гігіены стаматалогіі ў Медычным студыюме ў Бельску-Падляшскім, таму што я ўжо спецыяліст па штучных, пластычных масах. А то ж штучная скіўіца — таксама штучная! Але хопіць ужо аб гэтых зубах! Няма ў цябе цікавейшых тэмаў, га?

М.: А што — дыскатэка?

Ё.: Ну, вось. Дыскатэка — гэта мая стыхія. Люблю танцаваць, люблю вясёлую кампанію...

М.: Дзякую...

Ё.: Няма за што! Люблю аддзяліцца ад праблем, ну, можа „забыцца“ — то не, але... Файна, калі ты ў кампаніі, якая шалее, у якой ты адчуваеш сябе незалежным дзіцём гэтага свету. Але люблю таксама знаёміцца з людзьмі цікавымі, разумнымі, з якімі можна пагутарыць, якія нешта перажылі і якія могуць перадаць мне тое, чаго я не перажыла і не ведаю. Свет такі цікавы, а здаецца мне, што жыцця мне не хопіць, каб яго спазнаць. Мне ўжо 19 год!

Гутарыла Міра Лукша

У ГАЙНАЎЦЫ БРЫДКА

У Гайнаўцы пастаўлены бетонныя слупчыкі з дашкамі, спецыяльна для аб’яваў і паведамленняў, плакатаў усякіх. Аднак жа не ўсе карыстаюцца гэтымі слупчыкамі. Рэкламамі запэцканы ў Гайнаўцы сцены будынкаў, электрычныя слупы, нават платы. Найбольш каля станцыі ПКС і на вуліцы Варынскага, каля малога „базара“. Брыдка ўсё выглядае. І гэтак у цэнтры некалі чысцюткай Гайнаўкі! Пытаю: куды гэта падзелася адчуванне эстэтыкі, акуратнасці і чысціні?

Асот

АДЫЙШЛА АД НАС

ЛЮБІЛА РАБІЦЬ ДАБРО

Пані Аня, як усе яе звалі, з Беларускім грамадска-культурным таварыствам падружыла ад пачатку. Асабліва блізкі ёй быў Беластоцкі гарадскі аддзел БГКТ, раней званы беластоцкім гуртком БГКТ. Была яго надзвычай сімпатычным прадстаўніком, яго добрым духам.

Працавала найахвотней і найвыдайней, так сказаць, на антыподах вялікага гарадскога гуртка: сярод маладых і сярод старых, сеньёраў. Была ініцыятарам стварэння пры гарадскім гуртку БГКТ клуба „сеньёра" і вызначэння аднаго дня ў тыдні ў беларускім клубе для старых, якія тут збіраліся, пілі чай, елі яе пячэнне, гаварылі па-беларуску, спявалі беларускія песні, дзяліліся перажыткам. Дагэтуль існуе пры БГКТ клуб „сеньёра", а з клуба гэтага некалькі гадоў назад вырас тэатральны калектыў — цяпер ужо з немалым дасягненнямі.

Вельмі любіла пані Аня маладых. Старалася вельмі гуртаваць беларускую моладзь вакол Таварыства, уключаць яе ў яго дзейнасць. Як клапатлівая маці, збірала маладых рабочых пад свае крылы — забяспечвала іх сходы і вечарынкі, іх патанцоўкі пахучым чаем, змешаным з пяці розных гатункаў чаю, і сваім пячэннем. Запрашала маладых у сваю хату на абед ці вячэру, была вялікім прыяцелем беларускай моладзі БГКТ.

Помню, як аднойчы затрымала мяне ў нейкім маім пастаянным бегу і сказала з радасцю: „Верачка, у нас у клубе адсяткавалі новае вяселле. Гэта ўжо мая пятая пара беларускіх маладажонаў".

Вельмі цешылася, калі маладыя знаёміліся і падбіраліся ў беларускім клубе. Лічыла гэта важнай (яна мела рацыю) дзейнасцю на беларускай ніве. Многа ўвагі і сіл аддавала дзецям. З яе дапамогай арганізаваліся слаўныя і смачныя беларускія ёлкі для дзяцей.

— Гэта быў добры чалавек, — гаворыць знаўшыя яе. — Яна любіла рабіць дабро — хоць меншае, хоць маленькае, абы дабро.

Ці ж можна выказаць лепшы ўспамін аб пані Ані Амбражэй?

У ліпені бягучага года была яшчэ на беларускім фэсце ў амфітэатры, бо заўсёды любіла быць там, дзе адбывалася нешта па-беларуску, дзе спявалі або гаварылі па-беларуску. Яна сваю цеплыню чэрпала з беларускай дзейнасці і сваёй цеплынёй абдорвала ўсіх вакол.

60—70 гады, калі пані Аня вяла ў маленькім, цесным куточку беларускага клуба на вул. Варшаўскай 11 кавяранку з смакавітымі пончыкамі ўласнай работы, быў той час самы прыемны ў клубе, прытулак тут знаходзіла мноства моладзі і радзіліся новыя формы працы. Тады і пачала радзіцца новая мастацкая самадзейнасць Беластоцкага аддзела БГКТ.

Помню момант, бадай 20-гадовай або і большай даўнасці. „Ніва" арганізавала з'езд карэспандэнтаў у клубе на Варшаўскай. Я папрасіла пані Аню падрыхтаваць пачастунак — чай і пончыкі для 70 чалавек. Згадзілася адразу. Неяк званю, а тут кажуць: пані Аня хворая. Я спужалася: што будзе? Неўзабаве пані Аня звоніць: хворая, то хворая, але ўсё будзе як трэба. І было як трэба, а пані Аня сама абслугоўвала карэспандэнтаў і не ўзяла за тое ані граша. Такая была.

Анна Амбражэй нарадзілася ў вёсцы Пянькі — вёсцы, слаўнай сваёй беларускай дзейнасцю і барацьбой яшчэ ў міжваенны час. Уся сям'я была высокасвядомая, прагрэсіўная. Яе сястра стала пасля вайны першым трактарыстам-жанчынай у ваколіцы. А Анна, вярнуўшыся з прымусовых работ, куды маладым дзяўчом была вывезена, пачала працаваць у Беластоку. Яе праца ў Таварыстве была заўсёды ахвярная і бясплатная. Была шчырым беларускім дзеячом.

Выбіралі яе ва ўлады Таварыства — была членам ГП БГКТ і да апошніх дзён была верным членам праўлення Беластоцкага гарадскога аддзела БГКТ.

Вера Валкавыцкая

СУМЛЕННАСЦЬ ПАНІ СІДОРСКАЙ

Іван Турчук з Рагаўкі, што каля Сямяціч, быў у Бельску за пакупкамі. Хадзіў ад крамы да крамы і купляў, што трэба было яму. Так зайшоў ён і ў краму „Гэрбапольо", што на вуліцы Міцкевіча. Купіўшы і тут, што трэба было яму, ён выйшаў на вуліцу, забыўшыся ўзяць з прылаўка свой кашалёк з грашыма і дакументамі. Згледзела тое, але ўжо запозна, прадаўшчыца Марыя Сідорская.

Сваю згубу Турчук заўважыў толькі назаўтра. Ён успамінаў крамы, у якія заходзіў, і пытаў, ці не пакінуў кашалёк з грашыма і дакументамі. Аж, нарэшце, дайшоў і да крамы таго „Гэрбапольо". Сідорская вярнула яму кашалёк з усім, што ў ім было, а Турчук ад тае радасці хацеў даць ёй чатыры тысячы злотых за сумленнасць! Сідорская, вядома, падарунку не прыняла, хоць кліенты, якія якраз былі ў яе краме, падгаворвалі: „Бяры, кабета, калі чалавек сам дае. Ты ж нямнога зарабляеш!" Людзі чамусьці не разумелі, што гонар — гэта не грошы, ён даражэй за іх!

Марыя Сідорская, даведаўшыся па дакументах, хто гэта пакінуў у яе кашалёк, збіралася ўжо напісаць яму кароткі ліст з паведамленнем.

Калі чуеш пра такі ўчынак, то неяк лягчэй робіцца на сэрцы і пачынаеш верыць, што ўсё-такі не так кепска на нашым свеце. **Андрэй Гаўрылюк**

(Праяг са стар. 1)

ПРЫРОДА — НАША ГНЯЗДО

Б. Рудкоўскі пакінуў таксама мне копію аднаго пісьма ў ваяводскую ўправу ў Беластоку. Яно датычыць аховы некаторых помнікаў прыроды і аднаго адрэзка ракі Белай. Яно настолькі канкрэтнае, што я хачу давесці нашых чытачоў падаць некаторыя факты. У чэрвені бягучага года была зроблена ілюстрацыя трасы Бельск—Кляшчэлі з мэтай устанавіць тут помнікі прыроды.

І што аказалася? Два дрэвы, два валуны і адрэзак ракі Белай ад асфальтаванай дарогі Бельск—Кляшчэлі да чыгуначнага мосту лініі Бельск—Чаромха трэба прызнаць помнікамі прыроды і прыняць пад ахову.

Што адпак піша аўтар далей? „Рака Белая на спомненым адрэзку, як інфармуюць жыхары вёскі Кошкі, прызначаецца для меліярацыі. Ёсць загад павырэзваць дрэвы і кусты, якія растуць тут на берагах. А перакапанне і знішчэнне першабытнага стану ракі разам з паглыбленнем яе русла не мае ніякага апраўдання. Рака плыве прыгожымі меандрамі, выраблеными ад вякоў. Можа быць аб'ектам навуковым і турысцкім".

Доследы паказваюць, піша далей Б. Рудкоўскі, што „ўзровень глебавых вод моцна панізіўся, у калодзежах браке вады, ёсць сігналы і з іншых рэгіёнаў Беласточчыны аб негатыўным уздзеянні гідра-тэхнічнай меліярацыі, аб чым пісала і „Ніва" ад 6.5.84, 10.6.84 і 12.8.84". У сувязі з вышэй сказаным, прапаную ануляваць праект меліярацыі гэтага адрэзка ракі. Капанне ракі знішчыць таксама экалагічныя нішы іхтыяфаўны і ўвогуле ўвесь водны жывы свет. Трэба дамагацца ліквідацыі прадпрыемства водна-меліярацыйных работ у Бельску, якое, не маючы нічога да работы, нішчыць натуральныя астанкі ракі", — піша вельмі смела аўтар.

Пасля асушэння балот Беласточчыны рэгіёна настане вялікі недахоп глебавых вод, а для сельскай гаспадаркі — засуха. Прычына ў парушэнні экалагічнай раўнавагі геаграфічнага асяроддзя.

*

У пагоні за дагаджэннем сабе чалавек гатоў душу чорту прадаць. Пэўна, і не спыніцца ён перад знішчэннем прыроды, а тым самым і сябе, як часткі прыроды. Па-мойму, усё ж такі слаба растуць у нас на Беласточчыне сілы, якія былі б здольны адстаяць прыроду перад меліярацыйнымі планамі ваяводскай бюракратыі, якая на меліярацыю адводзіць вялікія грошы, а на ахову прыроды — амаль нічога. Барацьбітам за захаванне натуральнага асяроддзя застаецца адзін энтузіязм. Гэтага крыху замала. (ва)

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ КУТОЧАК

У днях 7—9 кастрычніка г.г. у кракаўскім Палацы пад Баранамі (Галоўны рынак 27) адбудзецца кніжны аўкцыён. Ніжэй падаем — паводле аўкцыённага каталога — загалоўкі тых выданняў, якія могуць зацікавіць нашых чытачоў.

Poz. 52 — Bartoszewicz J., Szkic dziejów kościoła ruskiego w Polsce, Kraków 1880 Cena wywoławcza 1,5 tys. zł.

Poz. 86 — Bonnal H., Manewr wileński, Zarys strategii Napoleona i jego psychologji wojskowej (styczeń 1811 — lipiec 1812), W-wa 1925 C.w. 500 zł.

Poz. 92 — Borowiec S., Nad Bugiem, Walki osłonowe 7 Dywizji Piechoty (5 sierpień — 11 wrzesień 1920), W-wa 1925. C.w. 3 tys. zł.

Poz. 111 — Bułhak J., Wędrówki fotografa w słowie i obrazie, I. Krajobraz wileński, Wilno 1931. C.w. 400 zł.

Poz. 125 — Chętnik A., Spław na Narwi, Tratwy, oryle i orylka, W-wa 1935. C.w. 800 zł.

Poz. 133 — Chotkowski W., Dzieje zniweczenia św. Unii na Białorusi i Litwie w świetle Pamiętników Siemaszki, Kraków 1898. C.w. 2,5 tys. zł.

Poz. 139 — Ciałowicz J., Manewr na Mozyrz i Kalinkowicze, 5.III.—12.III.1920 r., W-wa 1925. C.w. 3 tys. zł.

Poz. 177 — Dąbrowski J., Bój odwrotowy nad Niemnem i Rosią 1-ej Dywizji Litewsko-Białoruskiej (21—25 lipca 1920 roku), W-wa 1933. C.w. 5 tys. zł.

Poz. 181 — Demkowski P., Bój pod Wołkowyskiem 23—24 września 1920, W-wa 1924. C.w. 2 tys. zł.

Poz. 221 — Federowski M., Lud białoruski na Rusi Litewskiej. T. 1—3, Kraków 1897—1903. C.w. 12 tys. zł.

Poz. 263 — Gloger Z., Dolinami rzek, Opisy podróży wzdłuż Niemna, Wisły, Bugu i Biebrzy, W-wa 1903. C.w. 2,4 tys. zł.

Poz. 264 — Gloger Z., Podróż Niemnem, W-wa 1888. C.w. 800 zł.

Poz. 305 — Hedemann O., Dawne puszcze i wody, Wilno 1934. C.w. 800 zł.

Poz. 340 — Jabłonowski A., Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym, T. 6, cz. 2 — Podlasie (Wojew.), W-wa 1909. C.w. 2,5 tys. zł.

Poz. 341 — Jak wyżej..., T. 6, cz. 3 — Podlasie (woj.), W-wa 1910. C.w. 2,5 tys. zł.

Poz. 365 — Kresy Wschodnie. Jednodniówka, W-wa 1933. C.w. 1,5 tys. zł.

Poz. 422 — Kolankowski L., Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów, T. 1 (1377—1499), W-wa 1930. C.w. 4 tys. zł.

Poz. 433 — Kondratowicz L., Niemen od źródeł do ujścia, Wilno 1861 (oraz 3 inne pozycje razem oprawione). C.w. 3 tys. zł.

Poz. 447 — Korespondencyja między Stanisławem Augustem a Ksawerym Branickim... w roku 1768, Kraków 1872. C.w. 800 zł.

Poz. 464 — Kozicki S., Bój pod Lidą, W-wa 1930. C.w. 4 tys. zł.

Poz. 490 — Kraszewski J. I., Wilno od początków jego do roku 1750, T. 1—4, Wilno 1840—42. C.w. 40 tys. zł.

Poz. 549 — Lelewel J., Polska dzieje i rzeczy jej rozpatrywane, 8. Dzieje Litwy i Rusi aż do Unji z Polską w Lublinie 1569 roku zawartej, Poznań 1863. C.w. 8 tys. zł.

Poz. 561 — Lewkowicz K., Krótki przewodnik Wilno i bliższe okolice..., Wilno b.r.w. C.w. 450 zł.

Poz. 696 — Mościcki H., Pod znakiem Orła i Pogoni, Szkice historyczne, W-wa 1915. C.w. 11 tys. zł.

Poz. 697 — Mościcki H., Unia Litwy z Polską. Dokumenty i wspomnienia, W-wa b.r.w. C.w. 300 zł.

Poz. 717 — Narbutt T., Pomniki do dziejów litewskich..., Wilno 1846. C.w. 5 tys. zł.

Poz. 793 — Paszkiewicz H., O genezie i wartości Krewa, W-wa 1938, C.w. 4 tys. zł.

Poz. 802 — Pawłowicz E., Wspomnienia znad Wilii i Niemna, Lwów 1883. C.w. 1,2 tys. zł.

Poz. 840 — Pjatidesatiletije Wilenskiego Centralnago Archiwa drewnich aktowych knig, Istoriczeskij oczerk, 2 aprila 1852—1902, Wilna 1902. C.w. 1,3 tys. zł.

Poz. 977 — Sławiński W., Zielone jeziora pod Wilnem, Wilno 1924, C.w. 1,9 tys. zł.

Poz. 1003 — Stadnicki K., Olgierd i Kiejstut, synowie Gedymina... Lwów 1870 (oraz ciąg dalszy i dodatki, poprawki wyd. w 1867 i 1873). C.w. 3 tys. zł.

Poz. 1041 — Szeptycki S., Front litewsko-białoruski 10 marca 1919 — 30 lipca 1920, Kraków 1923. C.w. 900 zł.

Poz. 1051 — Szukiewicz J., Przewodnik turystyczny po Wileńszczyźnie i Nowogródczyźnie, Wilno 1934. C.w. 150 zł.

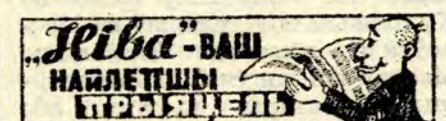
Poz. 1690 — Mappa Generalna Gubernii mińskiey... St. Petersburg 1829 (wym. 40×47 cm). C.w. 6 tys. zł.

Poz 1693 — Mappa Generalna Gubernii Wileńskiey... St. Petersburg 1829. C.w. 6 tys. zł.

Poz 1694 — Mappa Generalna Gubernii Witebskiey..., St. Petersburg 1829. C.w. 6 tys. zł.

У аўкцыёне можна таксама прыняць удзел пісьмова. У заказах, якія трэба кіраваць па адрасу: Antykwariat Naukowy, ul. Bracka 6, 31-005 Kraków, неабходна падаць нумар пазіцыі, прозвішча, загаловак і найбольшую суму грошай, якую заказваючы можа заплаціць за кнігу або карту.

Пётр Байко

(Працяг са стар. 4)

і няма пэўнасці, ці не пераскочыць ён цераз Атлантычны акіян, і не зробіцца яшчэ і амерыканцам. Во якую кар'еру можа сабе ўфундаваць наш беларусец!

Аднак жа, сур'ёзна кажучы, Украінскае таварыства павінна болей шанаваць сябе і не дазваляць на такія афёры. Гэта ж кампраметацыя, каб адно Таварыства выхоплівала другому Таварыству членаў і харавыя калектывы, а яшчэ і душу беларускую перла на той свет. Што вы сабе думаеце, паважаныя актывісты Украінскага таварыства? Куды падзеўся ваш гонар і пачуццё ўласнай дастойнасці?! Паводзіце сябе, як фанатыкі якія, што змагаюцца за душы грэшныя. Апамятайцеся, на прамілы Бог!

Кастусь Сідаровіч

МАЧАНКА

На 400 г свіных робрышак трэба ўзяць 1 шклянку адвару ці вады, 2 сталовыя лыжкі шмальцу, 8 бульбін, 1 цыбуліну, 200 г смятаннага соусу, лаўровы лісток, прыправы, соль. Свіныя робрышкі, нарэзаныя кавалкамі, падсмажыць так, каб атрымалася прыгожая скурка, пасля чаго палажыць у каструлю, дадаць адвар ці ваду, лаўровы лісток і соль, накрыць і тушыць, пакуль робрышкі не будуць мяккія. На адвары, які атрымаецца ў часе тушэння, падрыхтаваць смятанны соус з цыбуляй.

Смятанны соус робім наступным чынам. На 2 шклянкі смятаны даем 2 шклянкі мяснога адвару ці адвару з гародніны, 2 сталовыя лыжкі мукі, 2 сталовыя лыжкі масла, соль.

Крыху падсмажаную муку разводзім гарачым адварам з мяса ці гародніны, працэджваем яго, даліваем смятану і варым на малым агні мінут 5—10. Дадаем соль і масла і добра перамешваем. Гэты соус можна таксама падрыхтаваць з цыбуляй, яе дадаюць, нарэзаўшы і падсмажыўшы, пад канец гатавання.

Мяса паліваем смятанным соусам, дадаем прыправы і ўстаўляем у духоўку.

Мачанку падаюць з варанай бульбай ці з блінамі.

Гаспадыня

(Працяг са стар. 1)

ЦІ ЗМОЖАМ?

стоцкім краі, і па-за ім. Калі нават прыняць скромную лічбу сто тысяч беларускага насельніцтва тут, то, памножыўшы яе праз трыста злотых ад асобы, ужо атрымалі б суму трыццаці мільёнаў. А гэтыя трыццаць мільёнаў з'явіліся б той сумай, якая якраз патрэбна для ўдалага заканчэння будовы Беларускага музея ў Гайнаўцы. Проста і няпроста. Няпроста таму, што тыя трыста злотых ад кожнага мачымыя тады, калі будзе ў напым народзе высокая беларуская свядомасць.

Увесь кошт пабудовы Беларускага музея складзе суму каля ста пяцідзесяці мільёнаў злотых. Дагэтуль сабрана чатырнаццаць мільёнаў, а ў тым ліку — чатыры мільёны ад тысячы асоб. Сабрана яшчэ і тры з паловаю тысяч долараў ад ста дваццаці чалавек, пражываючых на эміграцыі.

Усе прозвішчы запісаны ў кніжку будаўнікоў музея. Запісаны ў ёй і грамадскія ўстановы, і не толькі грамадскія, якія далі свой грашовы ўклад — разам каля дзесяці мільёнаў злотых.

Рада Дзяржавы ПНР дэкларуе пяць мільёнаў ад сябе, пра што напісаў вядомы тыднёвік „Палітыка" ў нумары ад 15 жніўня. Па ўсім відаць, што дзяржава не падвядзе нас, будаўнікоў музея, і дадасць тыя семдзесят працэнтаў усіх коштаў, г.зн. больш ста мільёнаў.

Калі ўсе мы, беларусы, ад старога да малога, захочам пабудаваць свой музей, то музей будзе пабудаваны! Што рабіць, каб захацелі? Трэба перш за ўсё нацыянальнай гордасці, пачуцця нацыянальнай дастойнасці, якога нам вельмі бракуе. Увесь наш дагэтулішні лёс так ткаўся і плёўся, што гэтай дастойнасці мала што паспрыяла. Толькі цяпер яна можа вырастаць па-людску, не цішком.

Трэба нам пачуцця, што Беларускі музей — гэта святыня, у якой будуць захаваны помнікі культуры нашых прадзедаў. І што гісторыя — гэта ўчарашні дзень, без якога не было б сённяшняга дня і не будзе заўтрашняга: усё звязана, як вузел за вузлом. Трэба, каб галава кожнай беларускай сям'і сказала за абедам: дарагія мае, адзін месяц пажывем скрамней, але затое дадзім трохі сваіх грошай на збудаванне нашага Беларускага музея! Сем'і нашы найчасцей з чатырох чалавек, значыць, ад аднае сям'і было б тысяча дзвесце злотых, уплачаныя на банкаўскі рахунак Камітэта будовы музея (яго адрас і нумар — у кожнай „Ніве"). Гэта ж шанц цяперашняму пакаленню беларусаў — паставіць музей, наш агульны нацыянальны помнік тут і цяпер. І перад народамі Еўропы не было б нам сорамна ды ганебна: Беларускі музей у Гайнаўцы, па дарозе ў Белавежу, у якую ездзяць тлумы чужаземцаў.

Буду рады, калі хто з чытачоў напіша ў „Ніву" пра ўсё, што я прапаную. Добра было б, каб адбылася дыскусія ў „Ніве", палеміка, абмен новымі або іншымі думкамі пра справу пабудовы нашага музея.

Я.Т.

КАШТОЎНАЯ СЫРАВІНА

Непатрэбная, зношаная вопратка, розныя анучы, папера і картон, шкло і шкляны посуд, гумавыя адпадкі ўключна з трактарнымі шынамі, фальга і пластмаса, металічны злом, драўляныя скрынкі і ўпакоўка, а таксама ветраломы — усё гэта каштоўная сыравіна, прыгодная для вырабу добрых тавараў і прадметаў.

Паўторнай сыравіны ў нас збіраюць і скупляюць многа, але многа таксама валяецца яе, многа вывозяць на сметнікі. Куды не паедзеш, кідаецца ў вочы рознае жалеззё, якое зжырае іржа, а мы ж з заграніцы прывозім жалезную руду! Скупкай металічнага злому ў Беластоку займаецца ў асноўным Спулдзельня працы прамысловай паўторнай сыравіны, якая знаходзіцца пры Пляжовай вуліцы.

Зборам і скупкай неметалічных адпадкаў займаецца Акруговае прадпрыемства паўторнай сыравіны ў Беластоку, дзейнасць якога вядзецца ў трох заводствах: Беластоцкім, Ломжынскім і Астралэнцкім. Яно загаспадарвае шмат адпадкаў. Усе скупленыя тавары на прадпрыемстве і часткова ў аддзелах (у былых павятовых гарадах) сартуюцца, цюкуюцца, падрыхтоўваюцца да прадукцыі і збываюцца дзяржаўнай прамысловасці і рамяству. Напрыклад, шмат валакняных адпадкаў расчэсваецца так, што выглядае гэты новы прадукт, быццам вата, а пластмаса раздрабляецца спецыяльнымі млынамі на кавалачкі велічынёю гароху.

Прадпрыемства гэта займаецца часткова таксама прадукцыяй, напрыклад, робіць пластмасавыя пакрыўкі для розных каробак, вырабляе элементы для аконных карнізаў. Ёсць спецыяльнае прадпрыемства па перапрацоўцы драўлянай упакоўкі, а ў Ломжы паспяхова працуе хімічнае прадпрыемства, якое вырабляе розныя санітарныя вадкасці і пасты, ды яшчэ ізаляцыйныя істужкі для абкручвання вадаправодных трубаў.

У Дубінах каля Гайнаўкі цяпер будуецца прадпрыемства ізаляцыйных будаўнічых пліт і пустакоў. Тут будуць выкарыстаны кара і апілкі. У Саколцы зроблена шмат захадаў наконт утварэння там прадпрыемства, якое б загаспадарыла шкляныя адпадкі.

Гадавы абарот АППС пакуль што 320 млн. зл., але хутка павялічыцца, калі будуць аддадзены гайнаўскае і сакольскае прадпрыемствы.

У апошні час шмат увагі прысвячаецца тут прыгранічнаму супрацоўніцтву з Беларускай ССР, а дакладней — з фабрыкай паперы і картону ў Слоніме. Дырэктар гэтай фабрыкі Аляксандр Мікалаевіч Шэвін наведаў беластоцкае прадпрыемства АППС, а беластоцкі дырэктар Рышард Дваракоўскі пабываў у Слоніме. Яны падпісалі пратаколы аб супрацоўніцтве. Гэтыя пратаколы прадугледжваюць абмен таварамі, навукова-тэхнічную ўзаемадапамогу, абмен дэлегацыямі, супрацоўніцтва ў сацыяльных справах.

Міхась Хмялеўскі

Год 1382 выдаўся багаты ў трагічныя падзеі не толькі ў Вялікім княстве Літоўскім, але таксама і ў яго суседзяў. Увосень, пасля смерці (11 верасня) караля венгерскага і польскага Людовіка Андэгавенскага (Анжуйскага) у Польшчы і Венгрыі пачаліся перасіленні, або нясённяшняму кажучы — унутрыдзяржаўны крызіс, выкліканы бесцырымонным змаганнем розных прэтэндэнтаў да зволыненых каронаў у гэтых краінах. Перад тым, у канцы лета, хан Залатой арды Тахтамыш, помсцячы паражэнне татараў два гады таму назад на Куліковым полі, ударыў на Маскоўскае княства. Здабыўшы Маскву (26 жніўня) і абрабаваўшы яе, татары выразалі або ўзялі ў палон амаль усё насельніцтва горада ды знішчожылі яго датла, пакінуўшы пасля сябе адны ўславыя трупамі папялішчы. Праўда, на вестку пра татарскае нашэсце князю маскоўскаму Дзмітрыю Данскому з сям'ёю і мітрапаліту Кіпрыяну ўдалося ўцячы з Масквы і выратавацца, але Маскоўская дзяржава была страшэнна знішчожана і выпустошана ды зноў апынулася ў татарскай няволі.

І Вялікае княства таксама ўсё глыбей акуналася ў дынастычнай калатні, слухаючы падбухторванні крыжакоў на іх вялікую радасць і карысць. Альгердавічы ўсюды бачылі інтрыгі Вітаўтавых прыхільнікаў і крывава распраўляліся з кожным, хто ім чым-небудзь не спадабаўся. Гэтым яны наганялі ў Ордэн, пад харугвы Вітаўта, усё болей баяраў не толькі са Жмудскай зямлі, але і з іншых рэгіёнаў Вялікага княства. Асабліва моцнай рукой трымаў уладу ў былых Кейстутавых уладаннях і ў іхняй сталіцы Троках князь Скіргайла-Іван.

Каб завастрыць унутраную барацьбу ў Вялікім княстве і прымусіць Ягайлу і яго братоў да паслушнага выконвання прынятых нядаўна на Дубісе абавязацельстваў, крыжакі заахвоцілі Вітаўта і яго прыхільнікаў атакаваць... сваю бацькаўшчыну. І ў пачатку ліпеня 1383 г. Вітаўтавы войскі поруч з крыжакамі рушылі на правы бераг Нёмана. З ходу здабылі Коўна.

Трокі і абступілі Вільню. Але з Віцебска наспеў са значнымі сіламі Ягайла, і разам са Скіргайлам адбілі аблогу, а затым выбілі Вітаўта з ягонымі крыжацкімі саюзнікамі за Нёман, ва ўладанні Ордэна.

Гэтая няўдача не знеахвоціла Кейстутавіча. Аднак крыжацкія яго апекуны заявілі, што будуць яму дапамагаць толькі тады, калі ён выканае шэраг іхніх патрабаванняў. І давялося Вітаўту-Юрыю ахрысціцца па каталіцкаму абраду і атрымаць імя Віганд, паабяцаць крыжакам усю Жмудскую зямлю ды прызнаць сябе і будучае сваё княства падданым Ордэна, яго леннікам.

Няма сумнення: незвычайная лёгкаць, з якой Ягайла і Вітаўт згаджаліся на ўсе, нават самыя кампраметуючыя іх патрабаванні крыжакоў, увачавідкі паказвалі, што яны нават і не думаюць выконваць абяцанае.

Мабыць, у той час, калі да пергамінаў з такімі ганебнымі абяцанкамі яны прывешвалі свае васковыя пячаці, іхнія думкі былі заняты тым, як вывеўшы ў поле найгоршага ворага — крыжакоў, уладкаваць адносіны паміж сабой, як замірыць Альгердавічаў з Кейстутавічамі. Хто ступіў першы крок у гэтым кірунку — невядома. Аднак патаемныя ад крыжацкага вока перамовы паміж Вітаўтам і Ягайлам пачаліся, мабыць, ужо падчас заключэння дагавораў з Ордэнам. Таксама і кры-

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

W odpowiedzi na notatkę, zamieszczoną w Waszym tygodniku w dniu 12 lipca br. pt. „Białowieżskaja kaubasa — śmierć”, Zarząd Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Białowieży wyjaśnia:

Truizmem jest twierdzenie, że Gminnej Spółdzielni zależy na produkcji wędlin wysokiej jakości. I nie jest to tylko deklaracja Zarządu. W roku 1985 zakład masarski został gruntownie zmodernizowany, zapewniono niezbędne warunki techniczne do produkcji w poszczególnych fazach procesu technologicznego. Czas remontu zakładu wykorzystano na doszkalanie załogi.

W rozbudowanym systemie kontroli nad jakością wędlin produkowanych w Białowieży czuwa nie tylko podniebienie Waszej czytelniczki, ale też wyspecjalizowane służby. Ścisły nadzór nad zakładem sprawuje Weterynaryjny Inspektor Sanitarny, a ponadto Państwowa Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych, Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Państwowa Inspekcja Handlowa, Inspekcja Robotniczo-Chłopska, kontrola branżowa WZGS, kontrola wewnętrzna Spółdzielni, oraz liczne kontrole społeczne. Nadzór powyższy swoim zakresem obejmuje warunki techniczne i sanitarne zakładu, ocenę jakości wyrobów — organoleptyczną i laboratoryjną tj. chemiczną i bakteriologiczną.

Wspominamy o tym, ponieważ system nadzoru sanitarnego, a także jakościowego nad produkcją, jest obiektywny i zdaniem naszym skutecznie chroni konsumenta.

Spośród setek pobranych i przebadanych w laboratoriach prób wędlin, ani jeden wynik nie potwierdził, że dana partia może stanowić zagrożenie dla zdrowia.

Dużą wagę Zarząd Spółdzielni przywiązuje do wszelkich uwag ze strony nabywców. Każda reklamacja jest bardzo drobiazgowo rozpatrywana. Reklamacja dotycząca określonego stanu faktycznego bądź też wyrobu pozwala obiektywnie rozstrzygnąć i odpowiedzieć na pytanie, dlaczego? A w konsekwencji podjąć takie działania, aby ewentualną nieprawidłowość skutecznie wyeliminować. Pozwala także na zadośćuczynienie w przypadku słuszności, reklamującemu.

Informacja zamieszczona w Waszej gazecie nie opiera się na jakimkolwiek stanie faktycznym bądź dowodowym i dlatego trudno jest do niej ustosunkować się. Generalne stwierdzenie, że białowieska kiełbasa — śmierć, wykracza poza ramy krytyki i jest po prostu oszczerstwem. Szkoda, że Redakcja „Niwy” nie jest w stanie rozróżnić tych spraw, które przecież do subtelności nie należą.

I jeszcze jedno, w piśmie z dnia 21.07.1987 r., które Wasza Redakcja skierowała do Naczelnika Gminy w Białowieży, stwierdza się: „Naszym zdaniem, nie można dawać wiary wyjaśnieniom producenta jakoby wszystko jest w porządku...”.

Jest to swoiste kuriozum, jeszcze producent nie udzielił odpowiedzi, a już mu Redakcja odmówiła do niej prawa i nie tylko. Zawiera bowiem wyraźną dyspozycję dla Naczelnika Gminy. Czyżby Redakcji nieznana była ustawa Prawo Prasowe? — a może chodzi o to, że wiadomości nie prostowane można uznać za prawdzi-

(Працяг на стар. 8)

(Працяг са стар. 1)

ЗАБЫТЫ ГЕРОЙ

і гадавінай Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі КПЗБ заяўляла аб сваім існаванні, вывешваючы ў публічных месцах чырвоныя сцягі. Усё гэта награжала арыштамі і здзекамі. Па вёсках хадзіла паліцыя, „нюхала“, таптала па пятах рэвалюцыянераў, шукала магчымасці, каб іх пакараць, пужала, купляла за грошы правакатараў.

У 1936 годзе пачаліся арышты КПЗБоўцаў у Сукавічах, Слоі, Паўночным Востраве, Крынках і іншых мясцовасцях. Найбольш, бо аж восем чалавек, арыштавалі ў Гаркавічах.

У той час Яўгена Несцяровіча ў Гаркавічах не было. Ужо раней ён быў узяты ў салдаты ў Сувалкі, у 41-ы полк пяхоты. Але і там яму не далі спакою. У Сувалкі прыехаў следчы і, на здзіўленне ўсіх, Яўгена выклікалі на следства. Ён, аднак, да нічога не прызнаўся і правакацыйнага пратаколу не падпісаў.

У красавіку 1937 года ў Саколцы пачаўся суд над КПЗБоўцамі. Сярод абвінавачаных быў і Яўген Несцяровіч. На судзе ўсе абвінавачаныя праявілі вялікую стойкасць. Нават Уладзімір Белакоз з Гаркавіч адмовіўся ад сваіх паказанняў, выдушаных у час следства. КПЗБоўцам далі ад 2 да 10 год цяжкага зняволення. Яўгена Несцяровіча заключылі ў турму на 2 гады, а яго роднага брата Аляксандра — на 6 гадоў. Адбывалі яны свой прыгавор у беластоцкай турме, дзе сядзела шмат КПЗБоўцаў.

12 ліпеня 1939 года Яўген Несцяровіч выйшаў на свабоду. У жнівеньскі вечар гуляў ён па вуліцы са сваёй дзяўчынай Верай Суравец. Невядома адкуль узяўся паліцэйскі, які зацягнуў яго за вёску і стаў дамагацца супрацоўніцтва з паліцыяй, інфармавання аб усіх падазроных гаркавічанах. Не дабіўшыся ад Яўгена згоды на супрацоўніцтва, паліцыя на другі дзень усё перавярнула ў яго хаце. Яго і яшчэ 6 асоб пагналі ў Шудзялава. Там Яўгену надзелі кайданы і пагналі аж у Камянку, а адтуль — у Саколку. Што тады думаў ён, як адчуваў сябе, лепш не гаварыць:

„У Саколцы мяне і Лёніка Прытыцкага з Гаркавіч скавалі разам, яго руку з маёй рукою і завезлі нас аж у Брэст, а адтуль — у Картуз-Бярозу. Убачылі мы там худых, змучаных, збітых людзей і агарнуў нас жах. Нас адразу папярэдзілі, што біццё і цяжкія здзекі над палітычнымі вязнямі адбываюцца штодзённа. Ды апрача ўсяго гэтага, палітычных зняволеных перамяшалі з крыміналістамі, здольнымі на ўсякую нікчэмнасць. У зале было нас 72 чалавекі. Выпускалі нас на двор, а пасля заганялі ў загарадзь, быццам жывёлу. Часта трэба было праходзіць праз біцейныя калідоры, у якіх паліцыя збівала вязняў часамі да непрытомнасці.

Давялося б хутка загінуць, калі б не пачалася вайна і не наблізілася Чырвоная Армія, вызваляючы Заходнюю Беларусь. Заправілы з Картуз-Бярозы ўцякалі ў страху, а мы выйшлі на свабоду, — успамінае Яўген Несцяровіч. — Адна з нашых груп накіравалася ў напрамку Баранавіч, а пасля Ваўкавыска. Між намі былі два яўрэі, ім іхныя знаёмыя арганізавалі сустрэчу, у якую ўключыліся ўсе прыбыўшыя картузбярозаўцы. Тут мы зрабілі супольны памятны здымак.

Памятны здымак КПЗБоўцаў, вышаўшых з Картуз-Бярозы. Другі справа ў верхнім радзе — Яўген Несцяровіч.

З Ваўкавыска памаленьку даплёўся Яўген Несцяровіч да Гаркавіч. І так закончылася адна эпоха яго жыцця, якая пакінула цяжкі асадак у памяці.

Гаркавіцкія КПЗБоўцы, што асталіся на гаспадарцы, арганізавалі калгас, членам яго стаў і Яўген Несцяровіч. У 1940 годзе ён ажаніўся з Верай Суравец. Жылі мірна і спакойна, як і павінна быць сярод сумленных людзей.

(Заканчэнне ў наступным нумары)

Міхась Хмялеўскі

жакі не надта ж даверялі сваім новым надданым і ў маланкавым тэмпе пачалі ўзводзіць магутную крэпасць Мар'енвердэр на сумежжы Вялікага княства і Жмудзі, узмацнялі таксама іншыя пагранічныя крэпасці. Такім чынам яны замацоўвалі сваё ўладанне над Жмуддзю і яе адрыў ад Вялікага княства. Відаць, аднчасова з тым, як раслі таўпічэзныя сцены Мар'енвердэра і іншых крыжацкіх умацаванняў, даспявала і паразуменне паміж Кейстутавічам і і Альгердавічам. І ў пачатку ліпеня 1384 г., вылучыўшы найбольш зручны момант, Вітаўт разам з сям'ёю ды баярамі падаўся ў Вільню, паляцы на развітанне з крыжакамі іхнюю крэпасць Мар'енбург і беручы ў палон некалькіх знатных рыцараў. Ягайла прыняў перабежчыкаў з распасцёртымі абдымкамі. Вітаўт падпарадкаваўся яму як вялікаму князю і атрымаў ва ўладанне свой ранейшы ўдзел: Гарадзеншчыну, Бельшчыну, Дарагічыншчыну і Берасцейшчыну ды пасля смерці князя валынскага Любарта-Дзімітрыя Ягайла даў яму Луцкае княства.

Так! Гэта не памылка. Чэрская княжацкая пара Януш і Данута-Анна цешыліся панаваннем на сярэднім Пабужжы і Панароўі ўсяго год часу. Праlічыліся яны, спадзеючыся дапамогі крыжакоў, якім і ў думках не было сваімі сіламі ўзмацняць мазавецкага князя. Таксама не даў ім дзейснай падтрымкі Янушаў родны брат Семавіт, бо ў той час быў цалкам заняты змаганнем за кракаўскі трон.

Ці аддалі яны гэты набытак пад пагрозаю з боку Ягайлы і Скіргайлы, ці страцілі ў выніку прайгранай з імі бітвы — няма пэўнасці. Аднак нельга не згадаць хоць і блытаны, але ўсё ж цікавы запіс у „Хронікі Быхаўца“. Чытаем там: „І сядзеў Ягайла на ўсім Вялікім княстве Літоўскім. Пачаў ён барацьбу супраць Мазоўша і Польшчы за тое, што князь мазавецкі з польскай дапамогай узяў Дарагічын і Мельнік. І шмат разоў хадзіў у Польскую зямлю, і шкоды вялікія чыніў у землях Польскай і Мазавецкай, і кровапраліццё на хрысціянах веравызнання рымскага, пачаўшы ад граніцы Вялікага княства і аж да ракі Віслы“.

Далей жа знаходзім легенду пра паходжанне назвы мясцовасці Завіхост на Вісле і яго здабыццё Ягайлавымі воямі.

„І прыйдзе (Ягайла) да ракі Віслы насупраць Завійхваста з вялікім войскам. І пачалі развважаць як перайсці рэчку. Адзін вой сышоў з каня ды абвіў сабе вакол рукі конскі хвост і кажа: „Тут вадзе не бываць“. Ударыў каня і мігам пераплыў з канём рэчку. І войска, пагледзеўшы на таго свайго сябру, кожны тую рэчку з коньмі сваімі такім самым спосабам хутка пераплылі. Пераплыўшы Віслу, падыйшлі пад горад Завійхвост. І сказаў князь Ягайла: „Не трэба нам гэты горад гарматамі здабываць“. Загадаў ён усяму войску свайму, каб кожны кій узяў і кінуў у горад. Такім чынам поўны горад кіёў накідалі ды падпалілі яго. Спаліўшы Завійхвост, пайшоў (Ягайла) пад Апатаў і таксама спаліў яго і іншыя многія месты і сёлы знішчожыў аж да самай Віслiцы“.

Вядома, старажытны польскі горад Завіхост займеў назву не ад завітага конскага хваста Ягайлавым воем у 1383 годзе, бо ў той час гэтаму гораду было сама меней чатырыста год, і яго з такой назвай дакументы адначоўваюць ужо ў 1148 г. Таксама да воінскага фальклору трэба аднесці абразок пра закіданне Завіхоста кіямі. Аказваецца, што няслаўнае „шапказакідацельства“ — гэта не выдумка фанабэрыстых ваякаў з нашага стагоддзя! Але нельга не адзначыць, што гэтае закідванне кіямі Завіхоста воямі вельмі маляўніча падкрэслівае шматлікасць Ягайлавай арміі падчас нашэсцяў на польскія землі.

А мы, вяртаючыся на наша Пабужжа і Панароўе, запытаем: ці суняўся бунтаўнічы дух Вітаўта, калі ён вярнуўся на бацькаўшчыну? Так, але ненадоўга.

Мікола Гайдук

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

ЗАКАНЧЭННЕ

Амаль два з паловай гады друкаваў я ў „Ніве“ адрэзкі „Беларускага фальклору“. Абапіраўся пры гэтым выключна на ўсходнебеластоцкім беларускім фальклоры, хаця час ад часу канфрантаваў такія ці іншыя мясцовыя з'явы з фальклорам агульнабеларускім ці польскім. Багацце матэрыялу дазваляе мне сцвердзіць, што беларусы з усходняй Беласточчыны стварылі вельмі цікавы і багаты фальклорна-абрадавы комплекс, які выстаўляе як найвышэйшую апінію інтэлектуальным і мастацкім здольнасцям нашых продкаў і сучаснікаў.

Не магу паўстрымацца, каб не выказаць глыбокую ўдзячнасць усім інфарматарам, сярод якіх многія ўжо адышлі назаўсёды з жыцця: з Рыбакоў, з Бандароў, з Багнюкоў, з Лукі, Семянокі, з Круглага Ляска, з Слабодкі і з дзесяткаў-дзесяткаў беларускіх вёсак, інфарматараў, якія перадавалі мне свае веды, свае заўвагі, свае ўяўленні і свае містыфікацыі, звязаныя з фальклорнымі тэкстамі, абрадамі, з падыходам да зямнога і пазазямнога існавання. Не магу не падзяліцца з чытачамі адной сваёй заўвагай, якая адносіцца да тых людзей, да якіх я звяртаўся на працягу дзесяткаў гадоў сваіх фальклорных зацікаўленняў. Справа ў тым, што аднолькава бясплоднымі аказаліся мае кантакты як з атэістамі, так і з фанатычна веруючымі. Хаця гэтыя дзве катэгорыі асоб знаходзілі з зусім супрацьстаўных пазіцый, то ў канчатковым эфекце сутыкаліся ў тым самым пункце негацыі фальклорных пошукаў і фіксацый. І так, атэісты, да якіх я звяртаўся з такімі ці іншымі фальклоразнаўчымі пытаннямі, адказвалі мне прыблізна так, як жыхар вёскі Бандары Пётр Бура: „Перастань займацца гэтай ерундой. Нашто табе гэты раі і пеклы, калі ведомо, што ўсё гэта дурацкія сказкі, прыдуманыя тымі, хто хацеў налажыць абротку на чалавечы розум“. Аргументацыя моцна веруючых была зусім супрацьстаўная. Выступіла яна, між іншым, у выказванні жыхара вёскі Гарбары, называнага ў нас Соркавым Ёзікам: „Ні буду з табою гаварыці аб гэтом. Усё, што хочэш ведаці аб душы, аб раеві і пеклаві, апісана ў свентых ксенгах. От туды і заглядай, калі хочэш чагось разумнаго даведацца. Ведомо, што многі нашы людзі плетуць Бог ведае што аб гэтом, але тым самым толькі грэх берудь на сваю душу. Не, Шурык, хоць я і шаную і цебе і твого бацька, але аб гэтом я з табою гаварыці ні буду“.

Варта падкрэсліць, што асоб, якія належаць да гэтых двух супрацьстаўных катэгорый, сустракаў я не многа. Наогул нават тыя людзі, якія спачатку праяўлялі сваю абыякавасць ці нават варожасць да маіх фальклоразнаўчых ініцыятыў, з цягам часу змянілі сваё адносіны і з вялікай шчырасцю і адкрытасцю аддаваліся разважанням, якія выходзілі далёка за рамкі ведаў, пачэрпнутых з казанняў, з навукі Божага закону ў школе або з прачытаных фрагментаў Бібліі ці іншых рэлігійных кніг.

Плеяда некалькіх тысяч інфарматараў, ахопленых нашымі даследаваннямі, анкетамі, размовамі, аказалася той цудоўнай соллю беларускай зямлі, якая надае сэнс, вітальнасць, энергію нашаму адвечнаму існаванню. Хацеў бы я ўспомніць добрым словам настаўніка з Рыбакоў, жыхара вёскі Багнюкі Міхала Грыку, які ўжо ў 1946 годзе заахвочваў мяне збіраць фальклор. Гэта пад яго ўплывам ужо тады зрабіў я першыя запісы. Не магу не ўспомніць і аб Мсціславе Аляхновічу, выкладчыку Рускай філалогіі Лодзінскага універсітэта, які мяне, студэнта гэтай філалогіі, у 1951 годзе інструктаваў у справе фальклорнага анкетавання і запісаў тэкстаў. Гэта яны, Грыка і Аляхновіч, — айцы зробленага мною ў галіне даследаванняў нашага скарбу — беларускага фальклору.

А. Баршчэўскі

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка, прабач, што я не ў зусім „сэрцавай“ справе, але ж каханне свайго дзіцяці гэта таксама справа сэрца.

• Я — настаўніца, працую ўжо 15 год у пачатковых класах. Распачаўся нядаўна новы навучальны год, і гэта менавіта прымусіла мяне напісаць пісьмо ў рэдакцыю. Раблю гэта абсалютна свядома, бо хачу, каб ты адказала на мае пытанні (на якія я фактычна і сама маю адказ) адкрыта і голасна, каб пачулі ўсе маці.

Для кожнай маці пачатак вучобы свайго дзіцяці ў школе — гэта вялікая падзея. Яны рыхтуюць сваіх дзяцей да школы, купляюць ім усё неабходнае, расказваюць, як будзе цікава ў школе. І вось наступае пара, калі маці з дзіцём прыходзіць першы раз да настаўніцы. І ў гэтым моманце я як настаўніца ахвотна замянілася б прынамсі з паловай матуляў, якія прыводзяць дзяцей у школу. Менавіта, прынамсі 50 працэнтаў гэтых матуляў пачынае са мной размову ад таго, што дзіця надта далікатнае, што да яго патрэбны асаблівы падыход, што яно вельмі здольнае і не кожная настаўніца яго зразумее. Некаторыя мамы пераконваюць, што не дзіця хваравітае, што нельга на яго крычаць, бо бараці Божа, каб знервавалася.

Мілыя мамы! І як пасля гэтага ўсяго можна нармальна працаваць з дзецьмі? Для кожнай жа маці — сваё дзіця найдаражэйшае ў свеце, а настаўніца павінна падзяліць сваё каханне прынамсі на сорак сваіх вучняў (маю тут на думцы клас, у якім яна з'яўляецца выхавацельніцай). Настаўніца такая, як я, з 15-гадовым стажам, больш-менш ужо ведае, як падзяліць гэтае каханне да сваіх вучняў. І калі нехта прыходзіць і просіць звярнуць увагу на яго дзіця з асаблівым націскам, то гэта, на жаль, можа толькі адпіхнуць настаўніцу ад гэтага дзіцяці. Хачу сказаць, што для добрай настаўніцы ўсе дзеці роўныя, усе дзеці нашы. Калі дзіця акажацца надта здольным, то гэта і так выявіцца вельмі хутка і ўсе маміны перасвазіі тут абсалютна лішнія. Сэрцайка, прашу цябе, дай гэтым мамам нейкі адказ і стань на маім баку!

Настаўніца з Беластока

Дарагая наша **настаўніца!** Тваё пісьмо, напэўна, падыктавана шматгадовым вопытам. Калі ты напісала нам — значыць, накіпела! Уяўляю сабе, з якім страхам чакаеш ты першага дня вучобы. А такога ж, здавалася б, урачыстага дня: калі мамы прыводзяць сваіх дзяцей першы раз у школу. Думаю, што на ўсе гэтыя перасвазіі закаханых у сваіх дзяцей мамаў ты даўно ўжо знайшла адказ: бадай, проста стаіш ды ўсміхаешся, бо што ж яшчэ можа вымавіць такая шчаслівая настаўніца, у клас якой трапіла прынамсі 50 працэнтаў геніяў! Бедныя вы людзі, бо нават такі ясны промык, як пачатак новага навучальнага года, калі не трэба яшчэ пытаць дзяцей і задаваць ім заданне дахаты, патрапіць засланіць вам нейкая грозная мама са сваім вундэркіндам, якога прывяла за ручку. Думаю, аднак, што калі перажыла ты гэта ўжо 15 разоў, то перажывеш і яшчэ 15. А пасля ўжо і эмерытура будзе. А мамам магу сказаць толькі адно: для большасці мамаў свае дзеці — найразумнейшыя, найпрыгажэйшыя, найлепшыя! А толькі таму ім так здаецца, што іншых дзяцей амаль не ведаюць.

Усе дзеці — кветкі нашага жыцця.

Сэрцайка

СОННІК

— 92 —

Пудзель — вернае каханне.

Пудзіла (страх) на птушкі — неспакой, устрывожанасць.

Пудра — марнатраўства; пудрыцца — скрываць благі ўчынак.

Пунш (понч) — шчаслівыя хвіліны; нарыхтоўваць — цябе выкарыстоўваюць іншыя.

Пупок — благія звесткі.

Пурпур — рэч, якой немагчыма дабіцца.

Пускаць кроў — ліхвяры.

Пустазелле — страты.

Пустыня — цябе пакінуць сябры; цяжкія часы.

Пустэльня — не аддаляйся ад людзей; пустэльнік — няздзейсненыя надзеі; быць ім — ціхае шчасце.

Пух — дастатак; нясе яго вецер — страта маёмасці.

Пухір на целе — здароўе.

Пчолы — добры знак; быць пажаленым імі — спрэчкі з сябрамі; працуюць — прыгожая будучыня; рой — добры плён; лавіць — вялікія даходы; забіваць — няшчасце.

Пшаніца — дабрабыт.

Пыл — сямейныя спрэчкі.

Пэндзаль — непрыемнасць у кампаніі.

Пэрлы, жамчужыны — слёзы.

Пякарня — пазбудзешся шматлікіх клопатаў.

Пялёнкі — павелічэнне сям'і.

П'яніца — назойлівы госць.

П'яным быць самому — багацце; п'янага бачыць — шкоды па чужой віне.

(Працяг са стар. 7)

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

we? Pismo powyższe udostępniono Zarządowi na jego żądanie.

Wasza notatka spowodowała swoistą lawinę kontroli, w związku z czym Zarząd Spółdzielni ma nadzieję, że instytucje kontrolujące obiektywnie powyższą sprawę wyjaśnią.

Zarząd Spółdzielni liczy, że Redakcja „Niwy“ zamieści stosowne sprostowanie. W przypadku niesprostowania, zmuszeni będziemy wystąpić z odpowiednim roszczeniem na drogę postępowania sądowego.

Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska“ w Białowieży Zarząd

Ад рэдакцыі. Гэта прыклад, як некаторыя рэагуюць на крытыку: злуюць і палохаюць судом! „Ніва“ ўсім дае голас, няхай самі чытачы судзяць, хто махлюе, а хто праўду кажа. Такая роля газеты, публічнасці слова, бо толькі так магчымая крытыка і апраўданне. Але белавежскаму ГСу, як відаць, не важна тое, што думае і піша пра яго кліент, асабліва калі гэты кліент не хваліць тыя каўбасы. Куды гэта падзеўся кліч: „Кліент заўсёды мае рацыю!“ — пытаем.

Не будзем палемізаваць наконт культуры ГСаўскага адказу, не будзем абражацца, разумеючы, што кожнаму дадзена права для абароны. Трэба, аднак, дадаць, што ўсе гэтыя кантролі, якія наклікала наша публікацыя, напэўна не пашкодзілі якасці мясных вырабаў у Белавежы. Наша задаволенасць яшчэ і ад таго, што друкаванае слова ўсё-такі не застаецца глухім.

ДЛЯ НЕЦВЯРОЗЫХ ВАДЗІЦЕЛЯЎ

У ЗША зроблен электронны прыбор, які, магчыма, заменіць вядомыя аналізатары дыхання (трубкі з хімікатамі, які мяняе свой колер) для выяўлення нецвярозых вадзіцеляў. Гэта некалькі спрошчаны электраэнцэфалограф. Два электроды, якія накладваюцца на скроні, улоўліваюць біятокі мозга, а ўбудаваны мікракамп'ютэр выяўляе прысутнасць характэрных хістанняў, якія сведчаць аб тым, што чалавек нядаўна ўжываў спіртное.

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ЯК ЖЫЛІ НАШЫ ПРОДКІ

Першыя людзі на землях Беларусі з'явіліся больш як 40 тысяч гадоў назад. Аб гэтым сведчаць старажытныя прылады працы з крэмню і касцей, якія часам сустракаюцца на берагах рэк і азёр. Бясспрэчна сляды палеалітычнага (старажытнакаменнага) паселішча знойдзены ў 1926 годзе вядомым беларускім археолагам К. М. Палікарповічам.

Адным цёплым летнім днём праводзячы пошукі археалагічных помнікаў уздоўж даліны Сожа на Гомельшчыне, Канстанцін Міхайлавіч спыніўся каля пастуха, які пасвіў чараду, каб спытаць пра дарогу, і... анямеў ад нечаканасці: пастух адпачываў на вялізным чэрапе маманта! Аказалася, што непадалёку адсюль, на поўдзень ад вёскі Падлужжа Чачэрскага раёна, у глыбокім яры ў час паводкі або навальнічных дажджоў вада не раз вымывала вялізныя косці невядомых мясцоваму насельніцтву звяроў і расчапаныя крамяні, апрацаваныя старажытным чалавекам. Першыя ж раскопкі пацвердзілі здагадку вучоных — тут была стаянка каменнага веку.

... Амаль 25 тысяч гадоў назад — гэта дакладна вызначана з дапамогай радыевугляроднага аналізу (С-14) — на схіле яра, уздоўж якога раслі невялікія дрэўцы, спынілася група першабытных паляўнічых, што блукалі ў пошуках месца прыдатнага для новай стаянкі. Там, дзе яны жылі раней, усё радзей трапляліся жывёлы, амаль не засталося ядомых карэнняў, на вогнішчах былі спалены апошнія дрэвы. А час быў суровы. Ледавік, які няўмольна насоўваўся з поўначы, нібыта панцырам скаваў зямлю і знішчыў пад сабой усё жывое.

На дзіва ўтульны яр спадабаўся вандроўнікам. Тэрасападобны ўступ надзейна ахоўваў ад ледзяных паўночных ветроў, побач была рака. Пачалі будаваць жытло. У аснову клалі мамантавыя чэрапы, якіх археолагі пры раскопках знайшлі больш як 30.

Чэрапы першабытныя людзі здабывалі пры паляванні ці бралі ад шкілетаў загінуўшых жывёлін. Каркас жытлоў будавалі з сукоў, мамантавых рэбраў і іклаў, якія замацоўвалі сухажыллямі або скуранымі паскамі. Зверху жытло накрывалася шкурамі ўпаляваных буйных звяроў. Зверху і па краях жытла шкуры прыціскаліся касцямі. Унутры раскладвалася вогнішча. Нават у самую лютую сцюжу тут было цёпла і ўтульна.

Жыць на новым месцы было цяжка. На ўліку кожная косць, кожны кавалак дрэва. Косці жывёл выкарыстоўваліся ў якасці паліва, з іх выраблялі розныя прылады працы, напрыклад, з птушыных — шылы, неабходныя пры шыцці вопраткі і абутку. З больш шырокіх рэбраў атрымаліся землекапалкі, якімі жанчыны выкопвалі ядомыя карэнні. Націснеш вострую косць, і ад вялікага крэмня адкольваюцца прыдатныя для далейшай апрацоўкі пласцінкі і адшчэпы.

І ўсё ж асноўнай сыравінай для вырабу прылад працы быў крэмень, які здабывалі ў гэтай мясцовасці. З дапамогай сколаў старажытныя майстры, здавалася б, са звычайных крамянёвых пласцінак выраблялі разнастайныя нажы, разцы, скрабкі, наканечнікі дзідаў.

Шмат розных спраў даводзілася рабіць у гаспадарцы за адзін дзень: падрыхтаваць прылады для палявання і рыбнай лоўлі, адрамантаваць вопратку, замацаваць сцяну будана, пашкоджаную ветрам, назапасіць дроў для вогнішча. Часам трэба было займацца і земляными работамі. Каб падтрымаць чысціню

(Працяг на стар. 10)

АСЕННІ РОДНЫ КРАЯВІД

Шырокі прастор зямлі і неба каля вёскі Пасачнікі Вялікія.
Фота У. Завадскі

Пятро Прыходзька

ЖУРАВІНКА

Мох увосень засыхае
І жаўцеюць верасы.
Журавінка ж не губляе
Круглы год сваёй красы.

Расцвітае белым цветам
На балоце пад сасной.
І вясной і спелым летам
Умываецца расой.

А калі надыдзе восень,
Заімжыцца над зямлёй, —
Журавінка ў дом прыносіць
Многа чырвані сваёй.

І зімою лашчыць вока,
Як мятуць наўкол снягі.
Журавінным смачным сокам
Запіваем пірагі.

Вучнёўская творчасць

У ШКОЛУ

Скончылася лета,
мы ідзём у школу —
у дарагую школу
ідзём зноў вучыцца.

Будзем мы вучыцца,
будзем весяліцца,
будзем мы гуляць,
песенькі спяваць.

Ала Гайдук, вуч. IV кл.
Пачатковай школы ў Ласінцы

САКРЭТ НАЗВЫ

Аднойчы я з мамай пайшла ў лес па ягады. Быў прыгожы сонечны дзень. Ад раніцы было халаднавата, а калі сонца паднялося вышэй соснаў, зрабілася вельмі горача, хацелася піць.

Раптам я ўбачыла прыгожы куст з ружовымі краскамі і дзенідзе на ім ягады. Я пачала клікаць маму:

— Мама! Мама! Глянь, якія прыгожыя краскі і ёсць нават ягады.

Мама сказала:

— Дачушка, дык жа гэта шыпшына!

— А чаму ён завецца шыпшынай?

І мама адказала:

— Таму, што ён мае калючыя шыпы.

Мы нарвалі красак шыпшыны і весела пакрочылі дадому.

Па дарозе ехаў аўтобус. Мы паднялі рукі, аўтобус спыніўся. Мы селі ў аўтобус і прыехалі дадому з ягадамі чарніцаў і з букетамі шыпшыны.

Інэса Пышко, вуч. 4 класа
г. Слонім, БССР

БЕЛАРУСКІЯ МУЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

Падобная на лук. Адным канцом бандурка клалася на ніжнія зубы, а адкрыты рот служыў рэзанатарам. Ігралі так: указальным пальцам правай рукі кранаді струну, а ротам рэгулявалі гук.

Бытавала бандурка на Палессі.

(Працяг са стар. 9)

ЯК ЖЫЛІ НАШЫ ПРОДКІ

ў паселішчы, косці і розныя адыходы не пакідалі дзе папала, а хавалі ў спецыяльных ямах. У такіх жа ямах, прыкрыўшы

іх шкурамі ці галлём, захоўвалі мяса. Капалі ямы і для іншых мэт.

Найбольш насычаным і важным перыядам гаспадарчай дзейнасці нашых далёкіх продкаў была восень. Трэба насушыць грыбоў, ягад, ядомых раслін, навэндзіць як мага больш мяса, бо наперадзе — доўгая і надзвычай суровая зіма. І калі ўсё было падрыхтавана, супляменнікі збіраліся ў свае буданы, грэліся каля вогнішча, а часам і спявалі пад акампанемент бубнаў і розных касцяных свісцёлак і дудачак свае песні.

А. Калечыц
Мал. пав. Т. Сянькоўскага

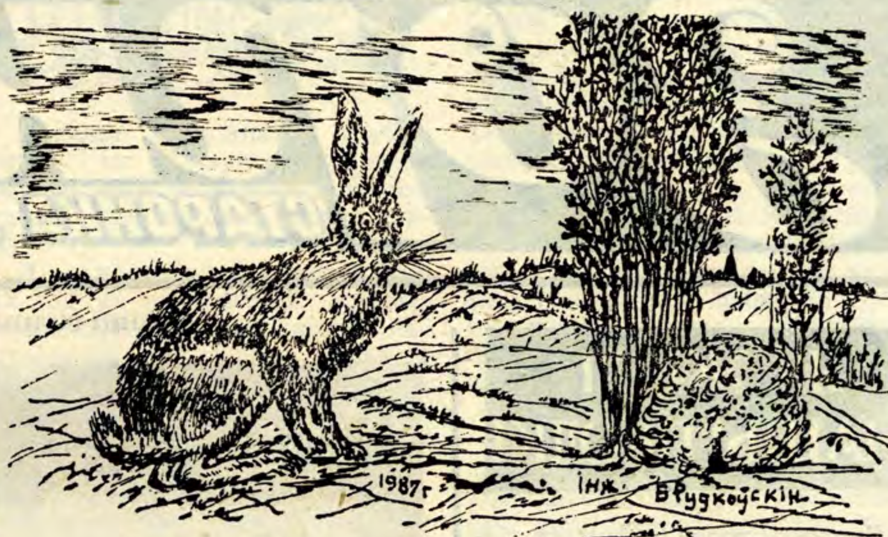
Заданне:

Што вы даведаліся з прачытанага артыкула пра сваіх далёкіх продкаў?

Што сведчыць аб тым, што нашы продкі 40 тыс. год таму былі „людзьмі разумнымі“ (homo sapiens), што сведчыць аб іх некаторым цывілізацыйным узроўні?

Ці ў вашай ваколіцы ёсць нейкія астанкі старых пасяленняў, ці хто што знайшоў у зямлі? Напішыце пра гэта.

РОДНАЯ ПРЫРОДА

ЗАЙЧЫК

Сядзеў зайчык пад кустом,
На свет азіраўся,
— Чаму ж я такі бяздарны? —
Сабе дзіваваўся.

— Як шалесне ліст сухі,
Як трэсне галінка,
Дык абхватвае мяне
Страхам, як маланкай.

Па баках усё гляджу,
Вытрашчыўшы вочы,
І вушамі я стрыжу,
Як сава ўночы.

Хоць не ўбачу і нічога,
Ногі паднімаю —
Яшчэ раз з увагай
Усюды спаглядаю.

Пасля ў ногі як я дам,
Высока ўзнімуся,
Бягу скора, дзе папала.
Як віхор нясуся.

Барыслаў Рудкоўскін
Мал. аўтара

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

Вучні рашалі задачу.

У канцы ўрока настаўнік спытаў:

— Якога варэння купілі больш, абрыкосавага ці малінавага?

Сярожа адказаў:

— Малінавага купілі больш, таму што яно смачнейшае.

— ✻ —

Маці:

— Настаўніца спявай паскардзілася, што ты заснуў на ўроку. Гэта праўда?

Сын:

— А што мне было рабіць, калі ўвесь клас спяваў калыханку?

— ✻ —

На ўроку геаграфіі настаўнік паказваў на карце ўсе рэкі Савецкага Саюза. У канцы ён спытаў у Тані, дзе знаходзіцца Волга?

Вучаніца не задумваючыся, адказала:

— У гаражы.

Дзяніска і Андрэйка пайшлі лавіць рыбу. Нехта сказаў ім, нібыта ў вадасховішчы, што ў Зялёным Лузе на ўскраіне Мінска, водзяцца карасі і плоткі.

Дзень быў спякотны, на небе ні хмурынкі. Хлапчукі пакупаліся ў цёплай вадзе. Потым закінулі вуды і селі чакаць, калі рыба пачне брацца. Недалёка ад іх прыхала чародка вераб'ёў. Шугаюць да вадасховішча, рассыпаюцца па пясчаным беразе, скок-скок у ваду, страпянуцца — пырскі аж на пясок ляцяць. І раптам сарвуцца ўгору, нібы магутны віхор садзьмуў іх. Апусцяцца на парыжэлую ад сонца траву і шчыруюць у пошуку спажывы.

Рыба не клявала. Дзяніска і Андрэйка амаль задрамалі. І тут над іх галовамі матнуўся цёмны цень. Хлапчукі ўбачылі, як вялікі каршун кінуўся да чародкі вераб'ёў. Тыя пырхнулі ўгору і рассыпаліся хто куды. Каршун крута рвануў у неба, павольна паплыў у бок лесу.

Дзяніска паспеў убачыць, што адзін верабейка ледзь-ледзь не трапіў у каршуновыя кіпцюры. Пад самым драпежнікам ён кульнуўся ў паветры і каменем упаў каля куста. Дзяніска пабег паглядзець, што здарылася з верабейкам, можа, аб вострыя кіпцюры параніўся — дапамагчы трэба яму. Падбег да куста, бачыць: ляжыць верабейка на траве дагары, падагнуўшы лапкі. Дзяніска нахіліўся, каб узяць верабейка, а той імгненна ажыў, сігануў з-пад самых рук угору і знік у блакіце.

Алесь Ставер

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, кв. 646, Вераніка Ядлоўская, 3 клас.

— ✻ —

БССР, 231800, г. Слонім-1, вул. Чырвонаармейская, 85-А, кв. 35, Аня Зіміна, 6 клас.

— ✻ —

БССР, 231800, г. Слонім-9, вул. Камсамольская, 28, кв. 1, Лена Сяменік, 5 клас.

— ✻ —

БССР, 231800, г. Слонім-9, вул. Камсамольская, 66, кв. 1, Оля Орда, 7 клас.

— ✻ —

БССР, 231800, г. Слонім-6, вул. Дабрыяна, 6-А, кв. 1, Наташа Цішко, 6 клас.

— ✻ —

БССР, 231800, г. Слонім-6, вул. Дабрыяна, 8-А, кв. 1, Оля Русак, 6 клас.

— ✻ —

БССР, 231800, г. Слонім-6. вул. Карбышава, 21, кв. 1, Іна Адаська, 6 клас.

Прачытаўшы гэта рэбус, вы атрымаеце цікавую прымаўку аб хлебе.

КАПАННЕ БУЛЬБЫ

Гэты здымак „Зорка“ зрабіла пару год назад на полі вёскі Трасцянкі, дзе бульбу памагалі капаць вучні мясцовай школы. На здымку бачым вучняў старэйшых класаў, якія ўжо цяпер пакінулі школу ў Трасцянцы. Цікава, дзе яны цяпер? Можа адазвуцца?

Фота Я. Чэрнякевіч

TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK 2 X — 8.10 Przysp. obronne kl. VIII — I lic. 9.00 Wokół nas, kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Idź i patrz" (2) — radz. film fab. 11.40 Domator. 12.50 Genetyka kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. I Prod. rośl. 14.00 TTR — s. I Prod. zwierz. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Za kierownicą. 17.50 Popołudnie z Pegazem. 18.30 Małe kino — „Dziwna historia maszynki do mięsa". 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Idź i patrz" (2) radz. film fab. 21.35 Wieczór z gwiazdami — 30-lecie „Wieczoru Wybrzeża". 22.40 DT.

Sobota 3 X — 7.25 TTR — s. III Fiz. 7.55 TTR — s. III Biol. 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Drops — wydanie specjalne — 10 dni w Saporro oraz „W 80 dni dookoła świata z Willym Fogiem" (17) — serial hiszp. 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.30 Azymut. 12.00 Bariery. 12.30 „Wędrówki dalekie i bliskie" — „Normandia" — film dok. pr. USA 13.30 Antologia dramatu powszechnego: A. Strinberg — „Wierzyciele". 14.45 Sobota — Powitanie. 14.50 Muzyczne spotkania. 15.20 Gwiazdy wielkich estrad. 16.00 Sobota. 16.10 TV — Prowincja. 16.35 Tratwa, czyli nauka pływania. 16.55 Sobota. 17.05 Los. D. Lotka. 17. 15 Teleexpress 17.30 Film fab. 19.00 Dobranoc. 19.10 Wywiad miesiąca. 19.25 Zaproszenie na Wieczór. 19.30 Dziennik. 20.00 Zaproszenie na Wieczór. 20.05 „Gorączka sobotniej nocy" — film fab. USA. 22.05 Z teki Stańczyka. 22.35 DT. 22.40 Wiadomości sportowe. 22.45 Kabaret. 23.05 Sobotni koncert Studia Relax. 23.30 „Nocne widma" — film fab. prod. ang.

Niedziela 4 X — 7.20 Pr. dnia. 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz „Sylas" (5) — serial RFN. 10.30 DT. 10.35 „Serce smoka" (6) „Robotnicy" — serial dok. prod. ang. 11.30 Zajechał wóz do Mikołowa (1). 12.00 Siedem anten. 12.45 Kraj za miastem. 13.10 Teatr dla dzieci: A. Usakiewicz — „Malarka snów" (1). 14.00 Tel. Koncert Życzeń. 14.45 Zajechał wóz do Mikołowa (2). 15.15 „W rytmie disco" (10) — serial brazyl. 16.45 Zajechał wóz do Mikołowa (3). 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport — I liga piłki nożnej. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Żony Hollywoodu" (5) — serial prod. USA. 20.45 Pr. rozr. 21.35 Pegaz. 22.05 Sportowa Niedziela. 22.40 Klub Międzynarodowy. 23.05 DT.

Poniedziałek 5 X — 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 15.20 Powtórka przed maturą: Elementy informatyki. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla dzieci: Zwierzyniec. 16.50 „Zwierzaki, zwierzaki" — serial USA. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Tajemnice Morza Czerwonego" — „Zniknięcie Kassima" (5) — serial przyg. prod. franc.-irańsko-RFN. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: L. Perutz — „Mistrz sądu ostatecznego". 22.00 Okrągły stół — pr. ekonom. 22.40 DT. 23.00 J. niem. (1).

Wtorek 6 X — 9.00 Fiz. kl. VIII. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Karetka pogotowia" (1) — serial czeski. 11.00 „Z rodziną dookoła świata" (4) „Wśród Papuasów i Indian" — serial dok. prod. RFN. 11 20 Domator. 12.50 Chem. kl. VIII. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III Hist. 15.20 Powtórka przed maturą: J. pol. 15.50 Kim być? 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg. 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Prosty rachunek. 17.40 Wspólna Polska, wspólne sprawy. 18.10 Jeremi Przybora — Jak w rodzinie. 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 Spory — pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 „Karetka pogotowia" (1) — serial czeski. 21.00 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.15 „Złe zachowanie" — tel. film dok. 21.45 Tel. Informator Wydawniczy. 22.05 Pr. rozr. 22.40 DT. 23.00 J. ang. (1).

Środa 7 X — 8.10 Religioznawstwo kl. I—IV lic. 9.00 Mat. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Pogrzeb lwa" — film pol. 12.00 J. pol. kl. VI. 12.50 Muzyka powstaje kl. I—IV lic. 14.00 TTR — s. I Mech. rol. 15.10 Powtórka przed maturą: Hist 15.40 Nurt. 16.10 Pr. dnia i DT. 16.15 Los. Ex. i Super Lotka. 16.25 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Piłkarska kadra czeka. 17.50 Kram. 18.20 „Dawniej niż wczoraj". 18.50 Dobranoc. 19.00 Sejmowe spotkania. 19.30 Dziennik. 20.00 „Pogrzeb lwa" — film pol. 21.00 Potrzebna jedna złotówka — pr. publ. 21.30 Zza wachlarza pani Wandy (4) — pr. rozr. 22.40 DT. 23.00 J. ros. (1).

Czwartek 8 X — 8.10 Hist. kl. VI. 9.00 Muzyka kl. I. 9.30 Domator 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Zasłoń jej twarz" (4) — ang. film fab. 12.00 J. pol. kl. VIII. 13.30 TTR — s. III Mech. rol. 14.00 TTR — s. III Prod. rośl. 15.20 Powtórka przed maturą J. ang. l. 6. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 17.15 Teleexpress. 17.30 Wojsk. pr. hist. 17.55 Telespotkania. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Kontakty. 19.30 Dziennik. 20.00 „Zasłoń jej twarz" (4) — serial ang. 21.00 Teraz — tyg. gosp. 21.30 Tel. film dok. — Stanisław Frenkiel. 22.00 Międzynar. Festiwal Pianistów — Kalisz 86 — Sun Ra Arkestra (1). 22.40 DT. 23.00 J. franc. (1).

Bielsk Podl. Superman III — USA 6. Orły Tamidy — USA 7—9. Wierna rzeka — pol. 10—11.

Czeremcha Jak trucizna — czes. 7. Debiutantka — pol. 10—11.

Hajnówka Żyć i umrzeć w Los Angeles — USA 5. Ucieczka z Alcatraz — USA 6—9. I jak Ikar — fr. 9—11.

Michałowo Życie wewnętrzne — pol. 6—7. Niesamowity jeździec — USA 8—11.

Mielnik Eskimosce jest zimno. — węg. 7—8. Być albo nie być — USA 10—11.

Milejczyce C.K. Dezerterzy — węg. 7—11.

Nurzec Inna — pol. 7. Odnaleziony skarb — węg. 8—9. Poszukiwacze złota — rum. 10—11.

Orla Legenda o Paulu i Pauli — NRD 7—11.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы. імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
	новы	стары				
нядзеля	4	21	**Францішка, Разалії**	**Мялеція, Іпація**	5.41-17.08	6.19-17.19
панядзелак	5	22	Апалінара, Плацыда	Іоны, Фокі	5.43-17.05	7.46-17.33
аўторак	6	23	Артура, Брунона	Андрэя, Іраіды	5.44-17.03	9.17-17.51
серада	7	24	Марыі, Марка	Фёклы, Уладзіслава	5.46-17.01	10.50-18.17
чацвер	8	25	Брыгіды, Пелагіі	Сяргея, Ефрасінні	5.48-16.59	12.18-18.55
пятніца	9	26	Людвіка, Дзіяніза	Іаана, Калістрата	5.49-16.56	13.33-19.52
субота	10	27	Паўліны, Францішка	Марка, Ігнацыя	5.51-16.54	14.28-21.07

ГАДАВІНЫ

105 год таму назад

6.10.1882 г. нар. польскі кампазітар і піяніст Караль Шыманоўскі (пам. 29.3.1937 г.), найбольш вядомыя творы: балет „Харнасі" (1931), араторыя „Стабат Матэр" (1926), сімфоніі, канцэрты, інструментальныя творы.

95 год таму назад

10.10.1892 г. нар. сербскі пісьменнік Іва Андрыч (пам. у 1978 г.), аўтар такіх папулярных твораў, як „Траўніцкая хроніка" (1945), „Мост на Дрыне" (1945), „Зека" (1950) і інш. Нобелеўская прэмія за 1961 г.

65 год таму назад

9.10.1922 г. нар. Таццяна Аляксеева, заслужаная артыстка БССР, на сцэне з 1943 г., з 1952 г. у тэатры імя Я. Купалы, у беларускіх п'есах найбольш удалыя ролі Вікці („Людзі і д'яблы" К. Крапівы), Адэлі („Ажаніцца — не журыцца" Далецкіх і М. Чарота), здымалася ў беларускіх фільмах.

10.10.1922 г. нар. беларускі скульптар Уладзімір Слічанка, працы: „Партрэт настаўніка" (1963), „Партызаны" (1968) і інш.

55 год таму назад

7.10.1932 г. нар. беларускі пісьменнік Іван Пташнікаў, друкуецца з 1957 г., першая кніга прозы „Зерне падае не на камень" (1959), найбольш значныя і папулярныя: „Лонва" (1965, аповесць), „Тартак" (1968, аповесць, экранізаваная ў 1974 г.), „Мсціжы" (1972, раман), „Найдорф" (1976, аповесць) і інш.

30 год таму назад

4.10.1957 г. Запуск першага штучнага спадарожніка Зямлі (СССР).

Новыя вершы Сяргея Грахоўскага ✱ Парадокс розуму і ўчынкаў ✱ Хлеб наш надзённы... ✱ Гарадок стары гадамі ✱ Алесь Барскі аб найважнейшым ✱ Пытанняў многа — адказаў мала ✱ З маёй званіцы ✱ Компас паказаў новы полюс ✱ Шляхам гадоў — жаніцьбы і замужжы ✱ Санаторнае каханне Агаты ✱ Беларусікі ✱ Соннік ✱ „Зорка" ✱ Што-дзе-калі ✱ Гумар

А ТРЭБА БЫЛО ІНАЧАЙ

Са сваім найлепшым сябрам Пятром Кулікам, пражываючым у Тафілаўцах, я часта гутару аб беларушчыне і нашай роднай „Ніве". Шкадуем аднаго: чаму гэта мы не збіралі кожны нумар „Нівы", не парабілі з іх гадавікоў!? Рабілі мы так, як усе: прачытаў новую „Ніву" і пусціў яе па людзях. А трэба было іначай: трэба было збіраць нумар да нумара, год за годам. Такім чынам мы мелі б добрыя кніжкі беларускія, дзецям і ўнукам каб даць пачытаць.

Праўда, я вырэзваў з „Нівы" свае артыкулы ў ёй. Аднак, цяпер гэта бачу, не вельмі я важна зрабіў: трэба было, кажу, усю „Ніву" захоўваць.

М. Панфілюк

ПЕРШАМАЙ ПАД ВОСЕНЬ?

Трыццатага жніўня на сценах чакальні станцыі ПКС у Гайнаўцы павесілі два вялізныя плакаты на... Свята Першамая. Людзі глядзяць і дзівуюцца: восень ідзе, а тут Першамай збіраюцца святкаваць! Каму ўбіўся ў галаву такі жарт?

Асот

Хачу перапісвацца з савецкімі грамадзянамі з Беларусі. Я — ваенны інвалід. Цікаўлюся паштоўкамі, канвертамі з паштовымі маркамі, на якіх адлюстраваны падзеі Вялікай Айчыннай вайны. Я ведаю рускую мову і пішыце мне па-руску. Мой адрас:

Mieczysław Rodźko
ul. Łagodna nr 7 m 33
15-756 Białystok
Польша

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

872. Анатоль Гіншт (Гайнаўка) — 1200 зл.
873. Марыя Баўтручук (Міхалова) — 500 зл.
874. Галіна Серада (Міхалова) — 500 зл.
875. Аляксандр Хлябіч (Міхалова) — 1000 зл.
876. Ніна Ціванюк (Міхалова) — 1000 зл.
877. Леаніла Астапчук (Міхалова) — 500 зл.
878. Ян Паўлючук (Міхалова) — 200 зл.
879. Аляксандр Ваўранюк (Міхалова) — 200 зл.
880. Апалінарый Верамеюк (Міхалова) — 500 зл.
881. Яўгеній Азябла (Міхалова) — 500 зл.
882. Уладзімір Васько (Міхалова) — 500 зл.
883. Вера і Ян Тапалянскія (Кленікі) — 1000 зл.
884. Гмінны кааператыў „Сялянская самапомач" у Орлі — 5000 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы.
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах.
у Саколцы, вуліца Варынскага 1.
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 156 zł, półr. 312 zł, rocznie 624 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach,
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów,
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują, używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 1460/87 r. Nakład 4.500 egz. W-2

З суседскага агародчыка

ДЭФІЦЫТ

У чарзе купіць машыну
Стаяць кабеты і мужчыны.
Адным словам, людна,
Чарга ж паўзе марудна.
І каб хутчэй прабавіць час,
Адзін дзядок вядзе расказ:
— Дазвольце, вас я запытаю:
Чаму машын нам не хапае?
А помню я: ў пяцідзесятым —
Як гасцяваў у свайго свата —
Па магазінах пахадзілі,
Дык проста з дзіваў было дзіва:
Стаяць машыны упавалку,
І дэфіцыты на прылаўках,
Машын тых колькі выпускалі? —
А ў магазінах шмат стаяла.
Цяпер — мільёны „Запарожцаў",
„Волгаў", „Лад",
І „Ніў", і „Масквічоў" на розны лад.
Але вазьмі — купі ты „Ладу"
Без той чаргі, альбо без блату!
Дык — не-е!
Цяпер — не тое, што даўней-ей!..
Юнак перад дзядком стаяў,
Рот ад здзіўлення разявіў.
Як дзед замоўк — не утрымаўся,
Узяў дый запытаўся:
— Чаго ў чарзе тады гібець? —
Маглі б даўно машыну мець.
Чаму ж не, дзед, не прыдбаў?
Дзядок хлапчыне адказаў:
— Яна была мне без патрэбы,
Тады хацеў я, ўнучак, хлеба.

Іван Стадольнік

НІЎКА

— Я, пане дырэктар, хацеў бы выступіць у вашым цырку.

ХАЛОДНЫ ПРЫЁМ

Недаверліваму мужу данеслі, што ў гэты час яго жонка прымае ў сябе мужчыну.

Той папёр дадому. Ашаломленая жанчына хавае свайго госця ў халадзільнік. Недаверлівы гаспадар пераварнуў усё ў хаце, урэшце адчыняе халадзільнік і крычыць з горыччу!

— Значыць, гэта праўда! Прымаеш мужчыну! І гэта каго? Майго смяротнага ворага!

— Дык бачыш, што я яго прыняла халадна.

ПРАЛІЧЫЎСЯ

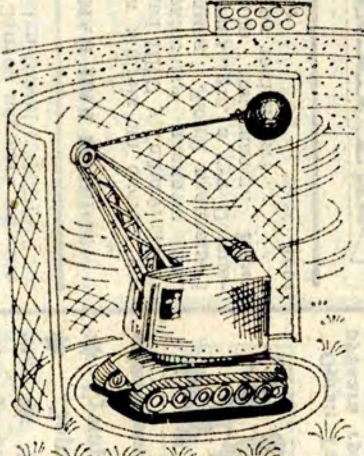
— Пане дырэктар, учора бачыў нашага Дзівакуна ў рабочы час у кіно.

— Тады перадай Дзівакуну, што яму, як і табе — вымова!

МЕРКАВАННЕ

Убачыўшы згорбленую бабульку, дачка запыталася ў маці:

— Мама, гэтая бабулька таксама калісьці няправільна сядзела ў школе за партай?

Made in Zadrypanka.

Ён заўсёды быў рады паспрачацца з тым, хто з ім ва ўсім згодны.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Суддзя да абвінавачанага:

— Ці не маглі вы задаволіцца грашыма і не забіваць сваёй ахвяры?

— На жаль не, пане суддзя. Надта ж моцна верашчала.

— ✻ —

Выйшаўшы з кінатэатра, дзе ішоў фільм з вядомым амерыканскім комікам, нейкая пані звяртаецца да мужа:

— Гавораць, што гэты акцёр зарабляе ў дзесяць разоў больш за міністра. Гэта праўда?

— Так.

— Лічу, што гэта непрыстойна.

— Чаму? Артыст таксама ў дзесяць разоў смяшнейшы!

— ✻ —

Прадстаўнік фірмы да гаспадыні:

— Прапаную незвычайную машыну. Навет дзіця патрапіць прывесці яе ў рух.

— А можа маеце такую машыну, якую дзіця не патрапіць прывесці ў рух?

АСЦЯРОЖНЫ

— Чаму ў цябе такія напухшыя далоні?

— Быў на сходзе. Гаварыў прамовы наш дырэктар...

— І так добра гаварыў?

— Што гаварыў, дык я не вельмі ведаю, але ўвесь час глядзеў на мяне...

СПАЧУВАННЕ

— Вельмі ж ужо несімпатычная гэта жанчына. Спачуваю яе мужу...

— Не больш чым я...

— Вы ведаеце яго?

— Гэта я — той муж.

З „Весніка Задрыпоніі"

СПОРТ

Мінулай зімою на міжнародных спаборніцтвах па канькабежнаму спорту ў г. Сідбергу, на жаль, слаба выступіла на дыстанцыі 3 тыс. метраў Марына Хуткевіч: ёй перашкодзіў моцны вецер, які дуў Марыне ў твар, а нарвежскай спартсменцы, якая бегла з ёй у пары, — у спіну.

З суседскага агародчыка.

МІНІВЕРШЫ

ІНДЫК І ЖУРАВЕЛЬ

Індык, убачыўшы пад хмарай жураўля,
Пытаецца:
— І там зямля?

ПАКЛЁПНІК

Паклёпнік — тая ж сажа:
Не апячэ — абмажа.

Міхась Скрыпка

ВАРУХНІ ГАЛАВОЮ

Знайдзі 20 адрозненняў паміж малюнкамі.

Курёзы

НА ЗАЙЗДРАСЦЬ ВІЛЬГЕЛЬМУ ТЭЛЮ

Бумеранг — гэта не толькі паляўнічы, але і спартыўны снарад: у некаторых краінах праводзяцца чэмпіянаты па кіданні бумеранга. А некаторыя аматары ператвараюць гэтае ўмельства ў трукацтва. Напрыклад, вядомы ў ЗША кідальнік бумеранга Піт Руф час ад часу дэманструе рызыкоўны нумар. Паставіўшы сабе на галаву яблыка, ён

пускае бумеранг, цэлячыся... у самога сябе. Снарад далятае да акрэсленага пункта — а хуткасць яго дасягае 80 кіламетраў у гадзіну — і вяртаецца да кідальніка. Руф злёгку нахіляе галаву, і бумеранг, быццам нажом, зрэзвае палавінку яблыка. Вільгельм Тэль мог бы пазайздросціць: цэль паражана і сынам можна не рызыкаваць.

ЧАМУ ПОЕЗД СПАЗНІЎСЯ

У 1962 годзе ўсе жыхары італьянскага горада Савона сабраліся на ўрачыстую цырымонію — адкрыццё чыгуначнага вакзала. Але першы поезд яны ўбачылі тут толькі ў 1977 годзе: чыгунку пракладалі толькі праз 15 год пасля адкрыцця вакзала.

Спускаючыся з неба на зямлю, не забудзьце раскрыць парашут!